

17 czerwca 2013

Stanisław Cichocki, Katarzyna Saczuk, Paweł
Strzelecki, Joanna Tyrowicz, Robert Wyszyński

NOTATKA

Kwartalny raport o rynku pracy - I kwartał 2013 r.

Streszczenie

- Dane za 1q2013 wskazują na wyraźny spadek liczby osób pracujących odnotowany zarówno w BAEL, jak i w danych z firm. Spadek liczby pracujących wynikał głównie z kontynuacji negatywnych tendencji w przemyśle oraz słabszego wzrostu zatrudnienia w usługach. Istotny był również wpływ pogody w marcu, która opóźniła o miesiąc prace w rolnictwie i może tłumaczyć ok. 0,3 pp. spadku dynamiki liczby pracujących.
- Słabnący popyt na pracę przyczynił się do wzrostu stopy bezrobocia BAEL w 1q2013 oraz systematycznego wzrostu stopy bezrobocia rejestrowanego. Z drugiej strony przestał wzrastać (kw/kw) współczynnik aktywności zawodowej, co wpłynęło na niewielki spadek (kw/kw) liczby osób aktywnych zawodowo.
- Zmiana współczynnika aktywności zawodowej jest wypadkową dwóch zjawisk: z jednej strony ciągle wzrasta aktywność zawodowa osób w wieku 45-59/64 lata, co można wiązać z efektami zmian w systemie zabezpieczenia społecznego. Z drugiej strony negatywne tendencje na rynku pracy były związane ze spadkiem aktywności zawodowej pozostałych grup wieku, co z kolei może być efektem gorszej sytuacji na rynku pracy. Trwałą tendencją spadkową charakteryzowała się ponadto aktywność w grupie osób z wykształceniem poniżej średniego.
- Silniejsze negatywne tendencje wpływają na przepływy na rynku pracy. Wzrosło ryzyko utraty pracy, a na relatywnie stabilnym, choć niskim poziomie utrzymuje się kreacja miejsc pracy. Słabnący wzrost aktywności zawodowej związany był głównie ze spadkiem napływów do zatrudnienia bezpośrednio z nieaktywności.
- Tempo wzrostu płac w gospodarce w 1q2012 obniżyło się do 2,6% r/r (wobec 2,9% r/r w 4q2012). Zmniejszenie dynamiki płac w SP w 1q2013 było znacznie wyraźniejsze (2,1% r/r wobec 2,8% r/r w 4q2012).

- W 1q2013 nastąpił niewielki wzrost wydajności pracy ogółem, ale zmiany były zróżnicowane pomiędzy sektorami. Wzrost wydajności notowany był w przemyśle, natomiast w budownictwie nastąpił wyraźny spadek. W rezultacie dynamika nominalnych jednostkowych kosztów pracy w gospodarce narodowej nie zmieniła się istotnie, pozostając na relatywnie niskim poziomie.
- Dane za 1q2013 oraz 4q2012 są zbliżone do przewidywań z ostatniej projekcji NECMOD (marzec 2013) na lata 2013-2015, choć wyraźny spadek dynamiki pracujących i jego konsekwencje nastąpiły dopiero w 1q2013, a nie w 4q2012 jak wskazywała projekcja.
- Zgodnie z ostatnią projekcją z modelu NECMOD w latach 2013-2014 należy oczekiwać kontynuacji dotychczasowych negatywnych tendencji na rynku pracy. Także dane z firm wskazują, że w najbliższych miesiącach wzrośnie liczba zwolnień (monitoring NBP).

Spis treści:

I. PRACUJĄCY I POPYT NA PRACĘ.....	2
II. PODAŻ PRACY I BEZROBOCIE.....	16
III. PRZEPŁYWY NA RYNKU PRACY.....	19
IV. WYNAGRODZENIA, WYDAJNOŚĆ I KOSZTY PRACY.....	20
V. RYNEK PRACY W POLSCE NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW.....	23
ANEKS: TERMINY I DEFINICJE.....	26
Analizy pogłębione:	
Ramka 1. Czy długa zima osłabiła zatrudnienie w 1q2013?.....	8
Ramka 2. Skąd spadki zatrudnienia w rolnictwie? Próba odpowiedzi na podstawie BAEL.....	9
Ramka 3. Praca na część etatu – sprzyja wyższemu zatrudnieniu i niższemu bezrobociu.....	10
Ramka 4. Dlaczego w Polsce spada zatrudnienie na część etatu?.....	11
Ramka 5. Praca na część etatu – w Polsce rzadka?.....	12
Ramka 6. Płaca pracowników na część etatu taka sama.....	13
Ramka 7. Elastyczne formy pracy – definicje i skala.....	14
Ramka 8. Elastyczne formy pracy – skutki ekonomiczne.....	15
Ramka 9. Podnoszenie kwalifikacji jako źródło wzrostu wydajności pracy?.....	22

I. PRACUJĄCY I POPYT NA PRACĘ

Pracujący

Spowolnienie gospodarcze przekładało się w 1q2013 na wyraźne spadki zatrudnienia, widoczne zarówno w danych BAEL¹, jak i w danych ze sprawozdawczości przedsiębiorstw.

Roczna dynamika liczby pracujących wg BAEL była najniższa od 3 lat. Przyczyniło się do tego silniejsze obniżenie liczby pracujących w rolnictwie w związku z wydłużeniem się zimy, jak również spadki w sektorze przemysłowym. W usługach dynamika zatrudnienia wprawdzie obniżyła się, ale pozostała dodatnia. W odróżnieniu od poprzedniego kwartału tym razem spadkom w samozatrudnieniu towarzyszyły niewielkie spadki liczby pracujących najemnie. W porównaniu z poprzednim rokiem mniej było osób pracujących na czas określony.

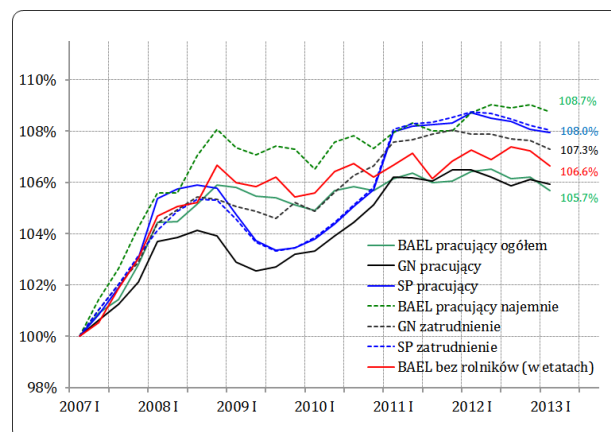
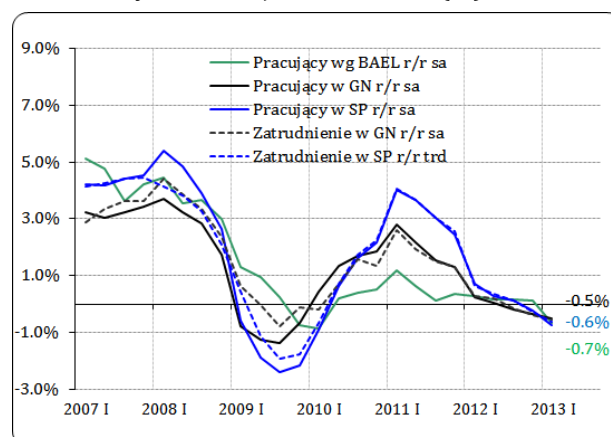
W 1q2013 po raz pierwszy od 1q2010 liczba pracujących wg BAEL obniżyła się w ujęciu rocznym, o 0,7% (sa) wobec wzrostu o 0,1% (sa) w poprzednim kwartale (Wykres nr 1). W ujęciu kwartalnym odnotowano spadek o 0,5% kw/kw (sa). Liczba pracujących w gospodarce narodowej (GN) już od trzech kwartałów wykazuje tendencję malejącą. W 1q2013 spadki jeszcze się pogłębiły w stosunku do poprzedniego kwartału, tj. do -0,6% r/r oraz -0,2% kw/kw wobec -0,3% r/r i wzrostu o 0,2% kw/kw (sa) w 4q2012. W podobnym stopniu obniżyła się dynamika liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw (SP), po usunięciu efektów sezonowych z -0,2% do -0,7% r/r.

Wyraźnie mniejsze wahania tempa wzrostu liczby pracujących wg BAEL w porównaniu z danymi z GN w analizowanym okresie wynikają z szerszego zakresu podmiotowego oraz odmiennej definicji pracującego.

¹ Dane BAEL wykorzystywane w niniejszym raporcie uwzględniają korekty wprowadzone przez GUS w badanej populacji BAEL w związku z Narodowym Spisem Powszechnym 2011 (więcej na temat zmian w BAEL związanych z NSP2011 w Ramce nr 1 w Raporcie za 3q2012).

Wykres nr 1

Dynamiki r/r oraz indeks jednopodstawowy (2007q1=100) liczby pracujących wg BAEL, wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 zatrudnionych dla całej GN oraz dla SP (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP.

Kwartalne dane dot. zatrudnienia zarówno w GN jak również w przypadku SP nie uwzględniają najmniejszych podmiotów zatrudniających od 1 do 9 osób, które – jak wskazują wyniki Szybkiego Monitoringu NBP² – charakteryzują się łagodniejszym przebiegiem dostosowań po stronie zatrudnienia. Nie obejmują poza tym takich form

² „Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kw. 2013 oraz prognozy koniunktury na II kw. 2013”, NBP, kwiecień 2013 r.

zatrudnienia jak umowa zlecenie lub umowa o dzieło, które w ostatnim czasie zyskały na znaczeniu³.

Obserwowane w ostatnim kwartale tendencje w zatrudnieniu wydają się zbieżne z wynikami projekcji NECMOD z marca 2013 r., wskazującymi na dalsze spadki zatrudnienia w 2013 r.

Do obniżenia w ujęciu rocznym liczby pracujących BAEL w 1q2013 przyczynił się (Wykres nr 2) przede wszystkim spadek liczby samozatrudnionych, o niespełna 80 tys. osób w ciągu roku (2,7% r/r sa). Z tego ponad $\frac{3}{4}$ stanowili rolnicy indywidualni (-4,9% r/r sa), zaś $\frac{1}{4}$ samozatrudnieni poza rolnictwem (-1,0% r/r sa). Tempo spadku w przypadku rolnictwa indywidualnego było przy tym silniejsze od przeciętnego tempa wynikającego z dotychczasowego trendu (ok. -2,7% r/r w trakcie ostatniej dekady). Jednocześnie po raz pierwszy od 4q2010 liczba pracujących najemnie przestała rosnąć i nie zmieniła się w stosunku do analogicznego kwartału ub.r. (wobec wzrostu o 0,9% r/r w 4q2012), zaś w ujęciu kwartalnym zmniejszyła się o -0,3% kw/kw sa. Trend spadkowy kontynuowała liczba członków rodzin pomagających w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub działalności gospodarczej (-4,8% r/r sa wobec spadku o 3,9% r/r w 4q2012).

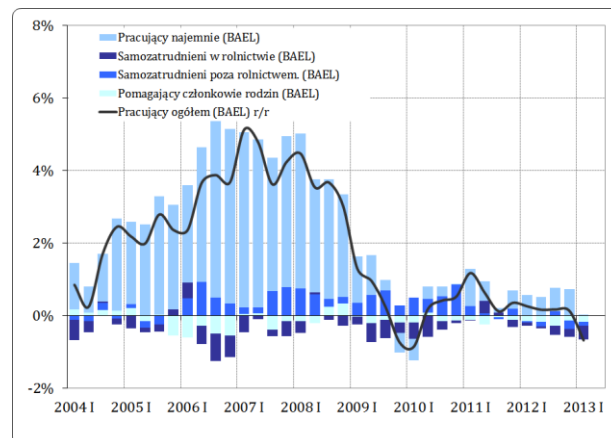
Negatywne odchylenie dynamiki zatrudnienia w indywidualnych gospodarstwach rolnych od dotychczasowego trendu wynikało prawdopodobnie z efektu wyjątkowo długo utrzymujących się mrozów oraz obfitych opadów śniegu, które względem ubiegłego roku o blisko miesiąc przesunęły termin rozpoczęcia prac polowych w rolnictwie (z połowy marca na połowę kwietnia)⁴.

Nie zanotowano przy tym odpływu ludności pracującej ze wsi do miasta, przeciwnie – liczba pracujących na terenach wiejskich nie zmieniła się w

ujęciu rocznym, podczas gdy w miastach obniżyła się o 1,2% r/r.

Wykres nr 2

Kontrybucja zmian dynamiki r/r liczby pracujących wg wybranych kategorii zatrudnienia do zmian dynamiki liczby pracujących BAEL ogółem

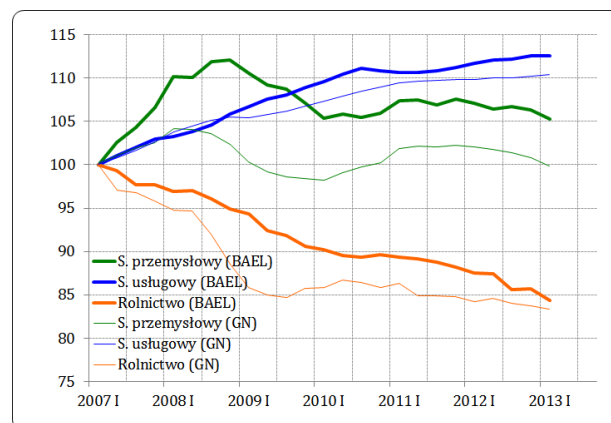

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Odsezonowane dane BAEL w podziale na podstawowe sektory wskazują, że obserwowane w 1q2013 zmniejszenie liczby pracujących należy przypisać głównie dwóm sektorom: przemysłowemu oraz rolniczemu.

Wykres nr 3

Indeks jednopodstawowy (2007q1=100) liczby pracujących wg BAEL oraz wg danych ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 dla całej GN w głównych gałęziach gospodarki (sa)

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Po usunięciu efektów sezonowych dynamika zatrudnienia w sektorze przemysłowym obniżyła się do -1,7% r/r (wobec -1,0% r/r w 4q2012), zaś w rolnictwie do -3,6% r/r (wobec -2,8% r/r w 4q2012). W usługach tempo wzrostu obniżyło się do 0,7% r/r

³ Przez pracujących w GN należy rozumieć: 1) osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, bez względu na czas i miejsce trwania tej pracy, na podstawie stosunku pracy bądź innego stosunku prawnego lub czynności prawnej, na podstawie której jest świadczona praca; bez osób pracujących na umowę zlecenie lub umowę o dzieło; 2) osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Natomiast pracujący wg BAEL to osoba, która w okresie badanego tygodnia wykonywała przez co najmniej 1 godzinę pracę przynoszącą zarobek lub dochód (Szerzej: *Zasady metodyczne statystyki rynku pracy i wynagrodzeń*, GUS, Warszawa 2008).

⁴ „Wiosenna ocena stanu upraw rolnych i ogrodnich w 2013 r.”, GUS, 29.05.2013 r.

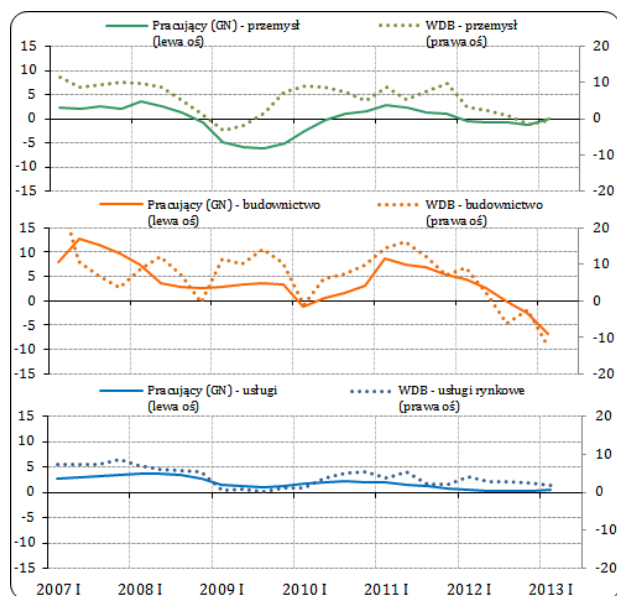
z 1,2% w poprzednim kwartale. Podobnie w ujęciu kwartalnym (Wykres nr 3) spadki obserwowano w sektorze przemysłowym i rolniczym (odpowiednio o -1,0% i 1,6%), zaś w sektorze usługowym poziom zatrudnienia praktycznie nie zmienił się.

Ujemna dynamika liczby pracujących w rolnictwie stanowi z jednej strony kontynuację obserwowanej w ostatnich latach tendencji do zmniejszania udziału tego sektora w gospodarce (więcej w Ramce 2). Z drugiej strony, na głębokość spadku miały duży wpływ wspomniane czynniki pogodowe (Ramka 1).

Spadki zatrudnienia w sektorze przemysłowym⁵ znajdują potwierdzenie w danych z GN, które wskazują na dalsze obniżenie poziomu zatrudnienia w samym przemyśle (-1,2% r/r tj. podobnie jak w 4q2012) oraz pogłębienie spadków w budownictwie (-6,9% r/r wobec -2,5% r/r w poprzednim kwartale). Dla ostatniej z branż nie bez znaczenia, podobnie jak w przypadku rolnictwa, była przedłużająca się zima, która opóźniła realizację części projektów budowlanych.

Wykres nr 4

Zmiany liczby pracujących wg danych z GN na tle zmian WDB w wybranych sektorach gospodarki (r/r)

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Podobnie jak w poprzednim kwartale, zmiany zatrudnienia w poszczególnych branżach stanowiły wypadkową zmian ich sytuacji ekonomicznej,

ocenianej przy pomocy realnego tempa wzrostu Wartości Dodanej Brutto (WDB). Na podstawie danych z GN ze sprawozdawczości podmiotów powyżej 9 osób można stwierdzić, że zarówno w przemyśle, jak i w budownictwie zachowanie rocznej dynamiki liczby pracujących było zgodne co do tendencji z realnym tempem wzrostu WDB (Wykres nr 4). W 1q2013 realna dynamika WDB w przemyśle wzrosła w stosunku do poprzedniego kwartału (o 1,3 pp.), pozostała jednak nadal ujemna kształtując się na poziomie -0,3% r/r. W tym czasie liczba pracujących w przemyśle (GN) kolejny kwartał z rzędu spadała (w 1q2013 o -1,2% r/r sa), przy czym nie zaobserwowano dalszego pogłębienia spadków. W przypadku budownictwa odnotowano natomiast głębsze spadki zarówno w odniesieniu do liczby pracujących (-6,9% r/r wobec -2,5% r/r w 4q2012) jak również WDB (-12,4% r/r wobec -2,6% r/r). Skala obecnej redukcji zatrudnienia oraz WDB w sektorze budowlanym jest większa aniżeli w trakcie pierwszej fali spowolnienia w latach 2009-2010, kiedy negatywne oddziaływanie dekonunktury na budownictwo w istotnej mierze zneutralizowane zostało przez kontynuowane inwestycje związane z przygotowaniem Polski do Euro 2012.

Dynamika WDB w usługach rynkowych już od roku obniża się, ale pozostaje dodatnia. W porównaniu z 4q2012 była o 0,8 pp. niższa i wyniosła 1,8% r/r. Jednocześnie tempo wzrostu liczby pracujących w usługach wg danych z GN obniżyło się w trakcie ub. r. względnie łagodnie do poziomu 0,3% r/r, aby następnie nieznacznie wzrosnąć do 0,5% r/r w 1q2013. Zważywszy na fakt, że udział sektora usługowego w całkowitym zatrudnieniu stanowi blisko 3/5 i wykazuje nadal tendencję rosnącą, łagodne negatywne dostosowanie w tej części gospodarki stanowi istotny czynnik stabilizujący aktualną sytuację na rynku pracy.

W trakcie ostatniej dekady na skutek postępu procesów prywatyzacyjnych⁶ systematycznie rosło zatrudnienie w sektorze prywatnym, a jego udział w zatrudnieniu ogółem wykazywał powolną tendencję wzrostową (z ok. 55% w 1995 do 75% w 2012 r.). W 1q2013 udział ten – po niewielkim spadku w dwóch poprzednich kwartałach ponownie nieznacznie wzrósł do 74,9% (wobec 74,7% w 4q2012).

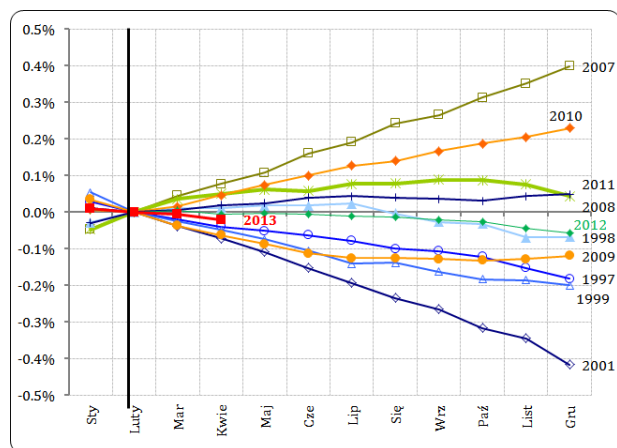
⁵ Sektor przemysłowy w BAEL zawiera przemysł (tj. przetwórstwo przemysłowe, górnictwo, zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę) oraz budownictwo.

⁶ Szerzej: Notatka informacyjna GUS z dnia 31 maja 2013 r. „Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych w 2012 roku.”; „Plan prywatyzacji na lata 2012-2013”, Ministerstwo Skarbu Państwa, marzec 2012 r.

Wprawdzie w 1q2013 tempo wzrostu liczby pracujących w sektorze prywatnym było nadal wyraźnie wyższe niż w sferze publicznej, jednak również w tej części gospodarki po raz pierwszy od 2003 r. odnotowano spadki. Podczas gdy liczba pracujących w sektorze prywatnym obniżyła się w 1q2013 o 0,4% r/r, wobec przeciętnego tempa wzrostu w trakcie ostatnich 2 lat na poziomie 0,9% r/r, w sektorze publicznym redukcja była nieco łagodniejsza od dotychczasowego trendu (średnia z ostatnich 2 lat na poziomie -1,9% r/r) i wyniosła -1,2% r/r. Podobnie w ujęciu kwartalnym, szybszym spadkiem zatrudnienia charakteryzował się sektor publiczny (-0,8% kw/kw sa) niż sektor prywatny (-0,1% kw/kw sa).

Wykres nr 5

Zatrudnienie w SP – zmiana % w stosunku do lutego każdego roku (sa)⁷

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Miesięczne szeregi dotyczące zatrudnienia w SP (Wykres nr 5) wskazują również na powoli ale systematycznie pogłębiającą się tendencję spadkową, będącą efektem kontynuacji dostosowań ilościowych przedsiębiorstw do warunków obniżonej aktywności gospodarczej w 2013 r. Według odsezonowanych danych za kwiecień b.r. przeciętne zatrudnienie w SP wyraźnie obniżyło się zarówno w ujęciu rocznym, jak i miesięcznym.

⁷ Taki sposób prezentacji danych został wybrany ze względu na zaburzenia powodowane corocznymi zmianami próby oraz zmianami strukturalnymi dokonywanymi zazwyczaj w styczniu. Dane za 2009 r. uwzględniają zarówno zmianę próby, jak i modyfikację w klasyfikacji PKD (dlatego nie są w pełni porównywalne z poprzednimi latami).

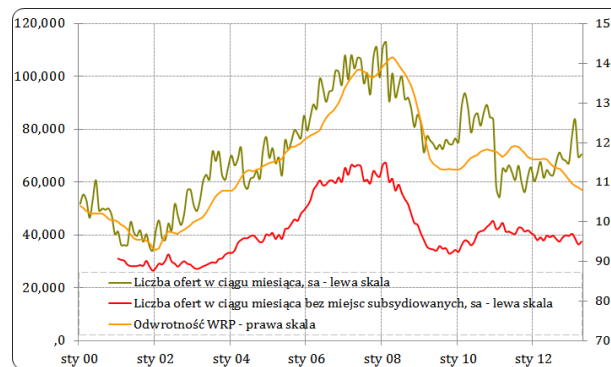
Popyt na pracę

W 1q2013 nadal brakowało wyraźniejszych oznak ożywienia po stronie popytu na pracę. Obserwowana od początku 2011 roku powolna tendencja wzrostowa ogólnej liczby wakatów, związana była z odbudowywaniem zasobu subsydiowanych miejsc pracy, po skokowej jego redukcji na przełomie lat 2010/2011, nie zaś ze zwiększeniem „rynkowej” części popytu.

W 1q2013 – podobnie jak w 4q2012 – liczba wakatów (ogółem) zgłaszanych przez przedsiębiorstwa do urzędów pracy wzrosła, do poziomu ok. 77 tys. Oznaczało to wzrost w stosunku do poprzedniego kwartału o 13,0% sa (wobec 1,3% kw/kw w 4q2012). Znaczna część tego wzrostu wynikała jednak ze zwiększenia liczby subsydiowanych miejsc pracy, w szczególności zaś liczby miejsc aktywizacji zawodowej. Po wyłączeniu subsydiowanej części ofert odnotowano spadek liczby wakatów o 2,5% kw/kw sa, do poziomu niespełna 39 tys. (wobec 2,4% kw/kw w poprzednim kwartale). Ten niewielki spadek wpisuje się w łagodnie malejącą tendencję, obserwowaną w „rynkowej” części ofert już od 2011 r.

Wykres nr 6

Odwrotność Wskaźnika Rynku Pracy BIEC i liczba ofert w urzędach pracy

Źródło: GUS, BIEC, obliczenia NBP.

Pewne pozytywne oznaki zaobserwowano jednak w kwietniu br., kiedy za niewielki wzrost liczby ofert pracy (o 1,4% m/m sa) odpowiadało zwiększenie niesubsydiowanej części zgłaszanych wakatów (o 2,9% m/m sa), nie zaś bardziej intensywna kreacja subsydiowanych miejsc pracy finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Liczba miejsc aktywizacji zawodowej w kwietniu b.r. nawet nieznacznie zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego miesiąca (po usunięciu efektów sezonowych o -4,1% m/m). Zmiany te nie wpłynęły jednak w

znaczący sposób na dotychczasową tendencję w zakresie popytu na pracę⁸.

Widoczna wyższa wahliwość części subsydiowanej w stosunku do niesubsydiowanej (Wykres nr 6) wynika z trybu i sposobu rozdysponowania środków Funduszu Pracy. Dla okresu od początku 2009 r. współczynnik zmienności liczby subsydiowanych ofert pracy był blisko 4-krotnie wyższy niż w przypadku ofert niesubsydiowanych.

O nadal ograniczonym zapotrzebowaniu na pracowników zgłaszanym przez pracodawców świadczyło również zachowanie Wskaźnika Rynku Pracy publikowanego przez BIEC, którego odwrotność od połowy ub.r. systematycznie obniżała się. Przedłużająca się stagnacja na rynku pracy, przejawiająca się m.in. utrzymywaniem się prawdopodobieństwa znalezienia pracy na relatywnie niskim poziomie (zob. rozdział III dotyczący przepływów na rynku pracy), jak również wysoka niepewność co do kierunku rozwoju sytuacji gospodarczej, w najbliższym czasie będą najprawdopodobniej przyczyniać się do dalszego obniżania dynamiki zatrudnienia oraz wzrostu poziomu bezrobocia.

Wykorzystanie czynnika pracy w procesach produkcyjnych

Zgodnie z wynikami Szybkiego Monitoringu NBP w 1q2013 (po korekcie sezonowej) odnotowano pierwszy od trzech kwartałów nieznaczny wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, któremu towarzyszyła nieco lepsza ocena rynku zbytu wytwarzanych przez przedsiębiorstwa produktów w porównaniu z poprzednim kwartałem (Wykres nr 7).

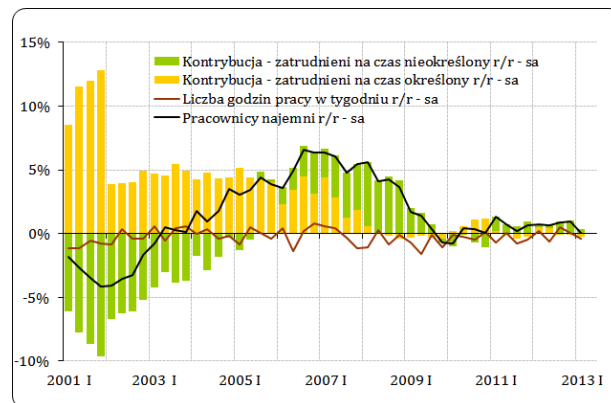
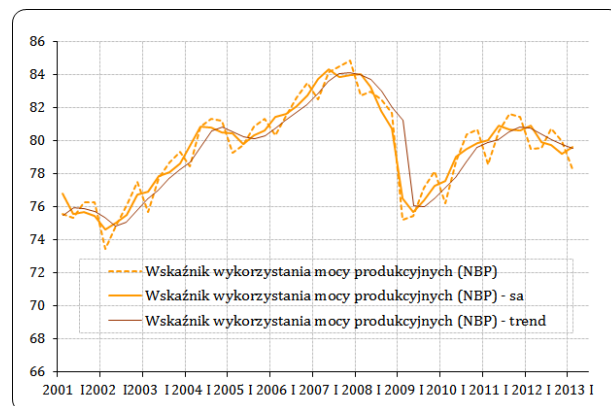
⁸ Dane pochodzące z Badania popytu na pracę GUS zawierają informacje do 4q2012 włącznie i wskazują na powolną tendencję spadkową liczby ofert. Zgodnie z wynikami tego badania w 4q2012 liczba wolnych miejsc pracy zmalała o 21,9% r/r (wobec spadku o 24,6% w 3q2012, zob. „Monitoring rynku pracy – Popyt na pracę w IV kw. 2012 r.”, GUS). Wyraźny spadek liczby ofert pracy obserwowany był w tym czasie szczególnie w „Budownictwie” (o 51,7% r/r), „Pozostałej działalności usługowej” (o 47,3% r/r), „Górnictwie i wydobywaniu” (o 45,1% r/r) oraz „Dostawie wody, gospodarowaniu ściekami (...)” (o 44,3% r/r). Minimalne wzrosty obserwowane były jedynie w dwóch sekcjach: „Informacji i komunikacji” oraz „Edukacji”.

Wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych wzrósł tylko w ujęciu kwartalnym (o 0,4 pp.), pozostał jednak niższy od swojej wartości sprzed roku (o 1,3 pp.). Poprawę obserwowano nie we wszystkich częściach gospodarki. Widoczna była w przetwórstwie przemysłowym, energetyce i budownictwie. Obniżenie wykorzystania mocy produkcyjnych nastąpiło natomiast w usługach oraz górnictwie. Zwiększenie stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych widoczne było jedynie w grupie MŚP, zaś największy spadek zatrudnienia w przypadku największych podmiotów (zatrudniających powyżej 2000 osób). Na dynamikę wskaźnika nie miał tym razem wpływu fakt, czy przedsiębiorstwo jest eksporterem czy też nie.

Pozytywne zmiany w zakresie stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych nie przełożyły się jak dotąd na przyśpieszenie tempa wzrostu gospodarczego. Częściowo odbiegają też od obserwowanych w 1q2013 zmian zatrudnienia w poszczególnych branżach.

Wykres nr 7

Wskaźnik wykorzystania mocy produkcyjnych oraz odsetek pracujących na podstawie kontraktów krótkoterminowych i liczba godzin przepracowanych w tygodniu (sa)

Źródło: GUS, NBP.

Pomimo nieco wyższego stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, intensywność wykorzystania czynnika pracy (Wykres nr 7) nieznacznie spadła w porównaniu z poprzednim kwartałem. Przeciętna liczba godzin przepracowanych w tygodniu w 1q2013 zmniejszyła się wg BAEL o 0,2% r/r i 0,4% kw/kw sa (wobec zbliżonego spadku r/r i braku zmian kw/kw w 4q2012). Łączny przepracowany czas – uwzględniający także efekt zmniejszenia liczby pracujących – obniżył się o 1,1% r/r i 0,7% kw/kw sa (wobec wzrostu o 0,1% r/r i spadku o 0,2% kw/kw sa w 4q2012). Wynika z tego, że niewielki wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w ostatnim kwartale, dokonał się bez zwiększania przez przedsiębiorstwa intensywności wykorzystania czynnika pracy i na razie nie ma większego wpływu na interpretację dotychczasowych tendencji.

W 1q2013 już trzeci kwartał z rzędu spadała liczba kontraktów zawieranych na czas określony⁹ (o 1,0% r/r sa), przy czym tempo spadku pogłębiło się w stosunku do poprzedniego kwartału (-0,4% r/r sa). Zgodnie z wynikami BARP 2012 przedsiębiorcy wyraźnie częściej niż przed rokiem byli skłonni do zwalniania pracowników nieetatowych w reakcji na spadek popytu (7,3% badanych przedsiębiorstw wobec 4,9% w ub.r.)¹⁰. W ostatnim kwartale znacznie wolniej rosła również liczba osób zatrudnionych na czas nieokreślony (tj. pow. 12 m-cy), która wzrosła o 0,4% r/r sa (wobec 1,4% r/r w 4q2012). Być może spadek liczby kontraktów na czas określony coraz rzadziej wiąże się z przekształcaniem tego typu umów na umowy stałe, jak można było wnioskować na podstawie danych za 4q2012, zaś częściej jest efektem faktycznych zwolnień¹¹.

⁹ Na podstawie BAEL możliwa jest identyfikacja osób o stosunku pracy zawartym na krócej niż 12 miesięcy, przy czym zgodnie z Kodeksem Pracy umowa na czas określony może być zawierana także na okres dłuższy. W 1q2013 ich udział w liczbie pracujących najemnie wyniósł 26,9%.

¹⁰ Więcej nt. stosowanych przez firmy elastycznych metod dostosowania kosztów pracy w „Badanie Ankiety Rynku Pracy – Raport 2012”, NBP 2012.

¹¹ W poprzedniej edycji raportu przedstawiono szersze analizy dotyczące konsekwencji zmian udziału umów na czas określony w całym zatrudnieniu (Ramki 1-4 s. 8-12).

Oczekiwane zmiany zatrudnienia

Wyniki ostatniego Badania koniunktury NBP¹² wskazują na dalsze pogorszenie prognoz zatrudnienia.

W 2q2013 wskaźnik ilustrujący plany przedsiębiorstw dotyczące zatrudnienia – po niewielkim wzroście w 1q2013 – obniżył się do poziomu -6,9 (o 2,0 pp. w porównaniu z poprzednim kwartałem). Spadek wskaźnika wynikał z wyraźnie niższego odsetka przedsiębiorstw deklarujących wzrost zatrudnienia, przy utrzymaniu zbliżonego do dotychczasowego udziału podmiotów planujących redukcje. Tym samym pogłębiła się przewaga podmiotów, które planują zmniejszać nad tymi, które planują zwiększać zatrudnienie¹³. Mimo pierwszych sygnałów poprawy niektórych wskaźników odzwierciedlających stan koniunktury (np. bariery popytu) ocena kondycji przedsiębiorstw nieznacznie pogorszyła się, co w warunkach utrzymującej się niepewności sytuacji gospodarczej będzie skłaniać niektóre firmy do podejmowania decyzji o cięciu kosztów pracy, czy też do powstrzymywania się od zatrudniania nowych pracowników.

Zwiększanie zatrudnienia w 2q2013 przewidywały jedynie firmy w bardzo dobrej sytuacji, oczekujące wzrostu popytu, wielkości zamówień i produkcji, jak również będące w trakcie realizacji inwestycji. Jednocześnie we wszystkich wymienionych grupach – poza ostatnią – optymizm prognoz wyraźnie obniżył się.

Istotnie pogłębił się pesymizm prognoz dotyczących zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw znajdujących się w najłagodniejszej sytuacji ekonomicznej, przewidujących spadek produkcji lub zmniejszenie popytu. Pogorszenie prognoz dotyczyło przy tym zarówno przedsiębiorstw działających na rynku krajowym, jak i zagranicznym.

W ujęciu branżowym najgłębsze redukcje planowane są w budownictwie. Tam też – podobnie jak w przemyśle – obserwowano dalsze obniżenie

¹² Dane z „Informacji o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w I kw. 2013 oraz prognozy koniunktury na II kw. 2013”, NBP, kwiecień 2013 r.

¹³ Na przewagę planów zwolnień nad planami zatrudniania w 2q2013 wskazuje również Barometr Manpower. Po odsezonowaniu negatywne saldo planów zatrudnienia stopniowo maleje tj. z 0% w 4q2012 do -1% w 1q2013, a następnie do -2% w 2q2013 (zob. Barometr Manpower Perspektyw Zatrudnienia – Polska, Q2/2013).

wskaźnika zatrudnienia w 2q2013. W usługach plany zatrudnienia pozostają stabilne, choć od trzech kwartałów przewiduje się jego niewielki spadek (z wyjątkiem transportu).

Pod względem wielkości podmiotów najwyraźniejsze pogorszenie prognoz zatrudnienia widoczne było w grupie największych przedsiębiorstw, zatrudniających powyżej 2000 pracowników. Podobnie jak w poprzednich kwartałach, największym optymizmem odnośnie przyszłego zatrudnienia odznaczały się podmioty najmniejsze (poniżej 50 osób), w których jednak już drugi kwartał z rzędu również przeważały redukcje nad zwiększaniem zatrudnienia.

Mimo pogarszającej się sytuacji na rynku pracy prognozy dotyczące zatrudnienia w najbliższym kwartale wydają się nadal bardziej optymistyczne aniżeli się te pochodzące z pierwszej fazy

spowolnienia w gospodarczego w roku 2009. Zgodnie z wynikami Szybkiego Monitoringu przedsiębiorstwa w reakcji na dalsze pogarszanie koniunktury znacznie rzadziej niż w 2009 r. zamierzają ograniczać stan zatrudnienia. Ewentualne decyzje o redukcji zatrudnienia będą przy tym dotyczyć częściej pracowników produkcyjnych oraz bez stałej umowy o pracę, rzadziej zaś pracowników biurowych. Podobnie jak przed 4 lata, przedsiębiorcy praktycznie w ogóle nie przewidują natomiast konieczności redukcji kosztów poprzez zwalnianie pracowników najlepiej opłacanych.

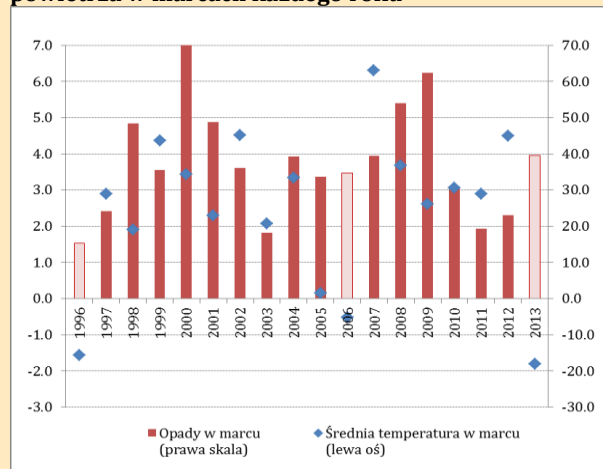
Ramka 1. Czy długa zima osłabiła dynamikę zatrudnienia w 1q2013?

W 2013 roku zaobserwowano nietypowo wysoki spadek zatrudnienia w rolnictwie. W 2012 roku liczba pracujących w rolnictwie spadała w poszczególnych kwartałach średnio o 2,4% r/r. Tymczasem w 1q2013 spadek ten wyniósł 4,5% r/r. Spadek dynamiki był głównie efektem opóźnienia prac polowych w rolnictwie. Efekt ten tłumaczy 0,15pp. całego spadku liczby pracujących w GN (tj. -0,7% r/r).

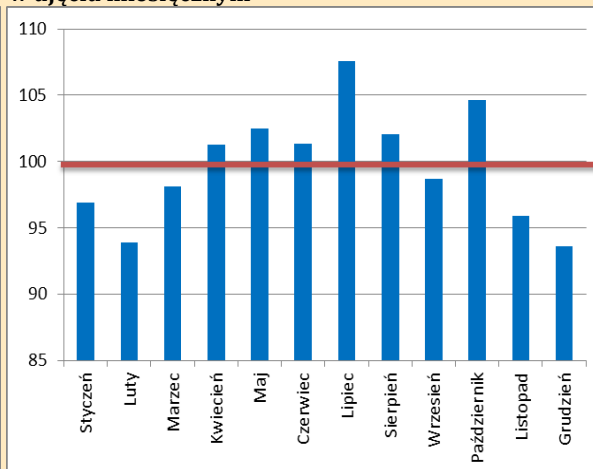
Marzec 2013 roku charakteryzował się wyjątkowo niską średnią temperaturą (Wykres R1.1), która wyniosła -1,8°C (10-letnia średnia to +2,4°C) oraz opadami powyżej przeciętnej 39,6 mm (średnia 10 letnia to 37,6 mm). Doprowadziło to do utrzymania się pokrywy śnieżnej w wielu miejscach w Polsce do końca miesiąca oraz opóźnienia prac polowych w rolnictwie o około miesiąc oraz zmniejszyło natężenie innych prac na świeżym powietrzu np.: w budownictwie (GUS 2013).

Gdyby przyjąć, że prace polowe rozpoczęły się równo o miesiąc później, korzystając ze wzorców sezonowości w zatrudnieniu w rolnictwie (Wykres R1.2), można oszacować, że czynniki pogodowe odpowiadają za ok. 1,5pp r/r ujemnej dynamiki w rolnictwie spadku zatrudnienia w rolnictwie. Ujemna dynamika pracujących w rolnictwie (-4,5% r/r) obniżała o ok. 0,4 pp. roczną dynamikę pracujących w całej gospodarce.

Wykres R1.1 Przeciętne opady i temperatura powietrza w marcach każdego roku

Wykres R1.2 Sezonowość pracujących w rolnictwie w ujęciu miesięcznym

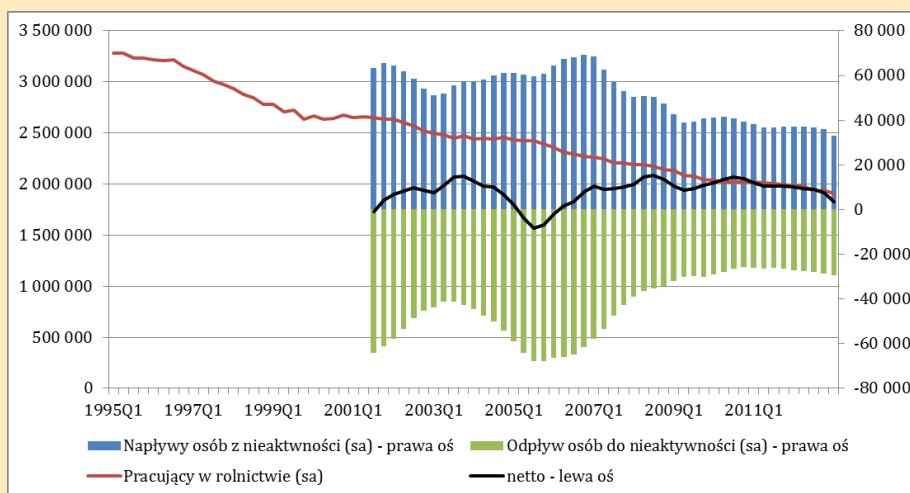
Źródło: obliczenia własne, dane GUS

Ramka 2. Skąd spadki zatrudnienia w rolnictwie? Próba odpowiedzi na podstawie BAEL

W rolnictwie w Polsce pracuje obecnie ok. 2 mln osób, co czyni Polskę liderem w UE, jeśli chodzi o odsetek pracujących w tym sektorze gospodarki. Czy tak pozostanie? Jaka jest rola indywidualnych wyborów edukacji i karier osób zamieszkujących tereny wiejskie?

Odływ osób z rolnictwa do nieaktywności zawodowej, który odzwierciedla starzenie się pracowników rolnych w ciągu ostatniej dekady więcej niż z nawiązką równoważone były napływami do rolnictwa osób spoza aktywności zawodowej, co można wiązać z napływem do pracy w tym sektorze osób młodych. Ok. 3,2 mln osób pracowało w rolnictwie w początkowej fazie transformacji, lecz choć populacja ta spadła do ok. 2 mln w 2012 r., napływ osób z nieaktywności do rolnictwa z nawiązką równoważył odpływ do nieaktywności pracowników zatrudnionych w tym sektorze. Przeciętnie w ciągu roku liczba osób młodych zatrudniających się w rolnictwie jest większa o 6-8 tys. od liczby osób odchodzących z rolnictwa na emeryturę lub rentę, por. Wykres R2.1.

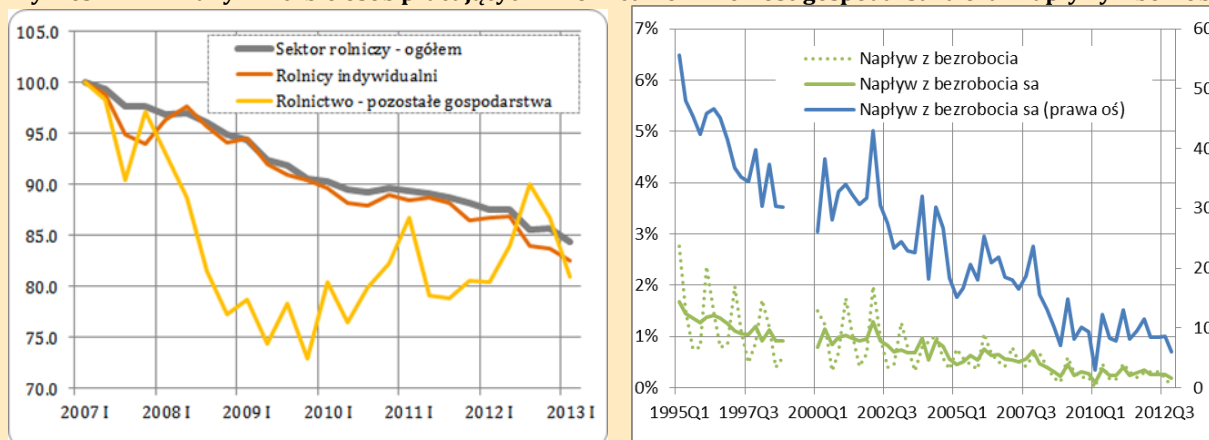
Wykres R2.1 Zmiany w liczbie osób pracujących w rolnictwie – napływy osób z nieaktywności i odpływy osób do nieaktywności

Źródło: obliczenia NBP, dane BAEL, na podstawie pytania o status na rynku pracy przed rokiem (dane dostępne od 2001 r.).

Wyraźnie obniża się poziom zatrudnienia zarówno w gospodarstwach indywidualnych jak w gospodarstwach dużych, choć ta druga grupa gospodarstw rolnych charakteryzuje się w ostatnich latach rosnącym trendem zatrudnienia, Wykres R2.2 (panel lewy). W przeszłości rolnictwo pełniło rolę bufora niwelującego w pewnym stopniu rosnące zagrożenie bezrobociem osób zatrudnionych w innych sektorach gospodarki, ale zjawisko to stało się zaniedbywalne w latach 2009-2010 (ok. 10 tys. osób kwartalnie wobec nawet 50 tys. na początku okresu transformacji). Oba te fakty świadczą o dokonujących się przemianach strukturalnych wewnątrz tego sektora.

Wykres R2.2 Zmiany w liczbie osób pracujących w rolnictwie – wielkość gospodarstwa oraz napływy z bezrobocia

Źródło: obliczenia NBP, dane BAEL, lewy wykres: indeks jednopodstawowy (1q2007 = 1), prawy wykres: % w relacji liczby osób pracujących w rolnictwie w 1995 roku tzn. 2927 tys.

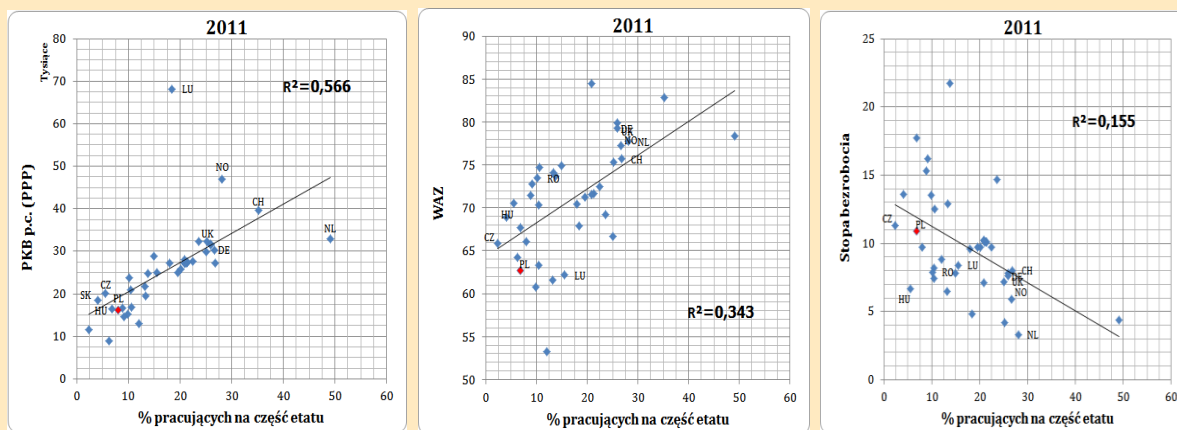
Ramka 3. Praca na część etatu – sprzyja wyższemu zatrudnieniu i niższemu bezrobociu

Umowy o pracę na część etatu funkcjonują w Europie już od dawna, a wyraźny wzrost ich roli obserwowany był przede wszystkim w latach 90-tych XX w. Uzyskane w ten sposób zwiększenie elastyczności europejskiego rynku pracy wiązało ze wzrostem aktywności zawodowej kobiet, zwiększeniem udziału sektora usługowego w strukturze gospodarek. Ułatwia także zachowanie dłuższej aktywności zawodowej, szczególnie istotnej w kontekście stopniowego starzenia się społeczeństw. Udział umów zawieranych na część etatu w zatrudnieniu ogółem może być traktowany jako dobry miernik elastyczności, jak również – do pewnego stopnia – „dojrzałości” krajowych rynków pracy.

Wykorzystanie pracy na część etatu jest znacząco zróżnicowane pomiędzy krajami UE: od 4% do nawet 50% pracujących. Kraje bogatsze charakteryzują się częstszym wykorzystaniem umów na czas określony. Silna korelacja (Wykres R.3.1) skłania do postawienia pytania o źródło tego zróżnicowania. Od strony makroekonomicznej (Buddelmeyera i in. 2008) istotną rolę odgrywają czynniki instytucjonalne tj. regulacje dot. ochrony zatrudnienia, system świadczeń, klin podatkowy oraz postawa związków zawodowych, ale czynnikiem sprzyjającym przyspieszeniu zmian jest spowolnienie gospodarcze. Od strony strukturalnej również udział usług w strukturze sektorowej gospodarki, czynniki demograficzne, system edukacji, jak również aktywność zawodowa wśród kobiet mają znaczenie (Fagan i O'Reilly, 1998).

Cykl koniunkturalny w istotny choć umiarkowany sposób wpływa na poziom zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy. Dzięki antycykliczności zatrudnienie na część etatu może być stosowane jako bufor, który pozwala na zmniejszenie zwolnień w okresach spowolnienia gospodarczego (Włodarczyk, 2008). Dane potwierdzają także negatywną zależność pomiędzy powszechnością zatrudnienia w niepełnym wymiarze a stopą bezrobocia, oraz dodatnią w przypadku aktywności zawodowej (Wykres R.3.1), w szczególności wśród kobiet. Wydaje się, że w większości krajów europejskich to właśnie rosnąca aktywność zawodowa kobiet była głównym bodźcem do szybszego rozwoju tej formy zatrudnienia. Wg Buddelmeyera i in (2008) istotny wpływ na rozwój pracy na część etatu miały również zachęty instytucjonalne zmniejszające koszty pracy osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze (Belgia, Hiszpania, Francja), ale także ograniczające wysokość świadczeń alternatywnych do pracy (np. obniżenie świadczeń rodzinnych w Holandii).

Wykres R3.1 Odsetek zatrudnionych na część etatu a wybrane zmienne makroekonomiczne (2011 r.): (a) PKB, (b) wskaźnikiem aktywności zawodowej (WAZ) oraz (c) stopa bezrobocia

Źródło: Eurostat, dane dotyczą krajów UE

W roku 2011 w krajach UE tę „nietypową” formę zatrudnienia stosowało przeciętnie blisko 1/5 wszystkich osób zatrudnionych. W przypadku Holandii blisko połowa zatrudnionych pracowała w niepełnym wymiarze, w Szwajcarii ponad 35%, zaś w krajach skandynawskich, w Wielkiej Brytanii jak również w Austrii i Niemczech ponad 25%. Jeszcze większa dysproporcja widoczna jest w odniesieniu tylko do grupy kobiet, których w Polsce zatrudnionych było w 2011 r. jedynie 11% na niepełny etat, przeciętnie w krajach UE zaś ponad 30%, w Holandii natomiast ponad ¾ pracujących kobiet.

Literatura:

Buddelmeyer H., Mourre G., Ward M. (2008), *Why do Europeans work part-time? A cross-country panel analysis*, ECB WP Series No. 872, February.
Fagan C. and J. O'Reilly (1998), *Conceptualising part-time work - The value of an integrated comparative perspective* [w:] Fagan C. and J. O'Reilly (eds.), *Part-time prospects: an international comparison of part-time work in Europe, North America and the Pacific Rim*, Routledge, London & New York.

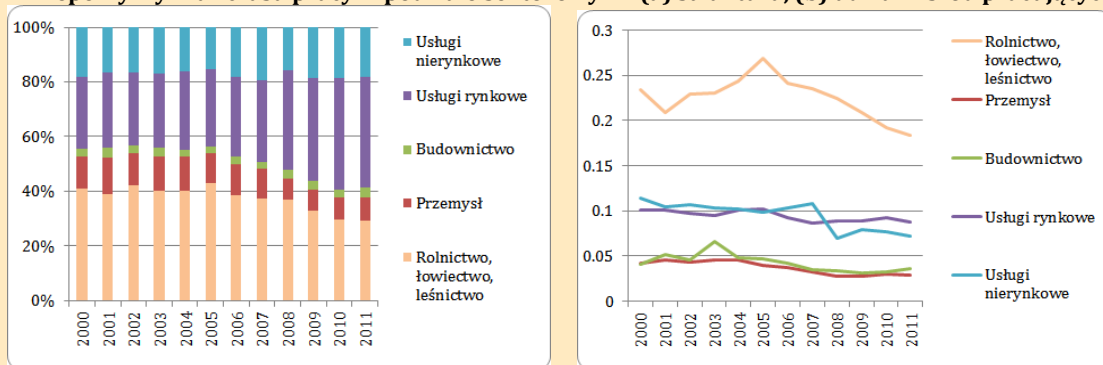
Ramka 4. Dlaczego w Polsce spada zatrudnienie na część etatu?

Znaczący spadek zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy pomiędzy 2004 a 2008 rokiem (por. Wykres R5.1) odbiega od trendów w UE, gdzie wykorzystanie tej elastycznej formy zatrudnienia rośnie. Nie jest to jednak przejaw ogólnych tendencji na polskim rynku pracy, a raczej skutek zmian w uprawnieniach do ubezpieczenia społecznego w ramach KRUS. Poza rolnictwem odsetek osób zatrudnionych na niepełny etat jest względnie stały w czasie.

W Polsce w latach 1998-2005 przeciętnie 10,6% zatrudnionych pracowało na część etatu, następnie udział ten jeszcze się obniżył, stabilizując się na poziomie ok. 8%. Spadek ten wynika m.in. ze zmian w przepisach ubezpieczeniowych po przystąpieniu Polski do UE, które wymuszały na osobach pracujących w niepełnym wymiarze czasu w rolnictwie i jednocześnie poza rolnictwem konieczność rezygnacji z ubezpieczenia w KRUS na rzecz ubezpieczenia w ZUS, jeśli chciałyby zachować nawet częściowy stosunek pracy. Należy dodać, że część umów cywilnoprawnych nie powoduje konieczności przeniesienia się do ZUS w przypadku osób, które mają prawo ubezpieczyć się w ramach KRUS.

W okresie do 2005 r. największą grupę wśród pracujących na część etatu stanowili w Polsce rolnicy (ponad 40%). Zapewne w konsekwencji wspomnianych zmian w zasadach ubezpieczeniowych, ich udział wyraźnie obniżył się. Na skutek tych zmian, pomimo relatywnie stabilnego odsetka osób pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy w usługach rynkowych, znacząco wzrósł wśród pracowników niepełnoetatowych udział tego sektora. W roku 2011 blisko 60% wszystkich pracujących w niepełnym wymiarze stanowili pracujący w sektorze usługowym. Zatrudnienie na część etatu miało natomiast marginalne znaczenie w budownictwie i przemyśle (Wykres R4.1).

Wykres R4.1 Niepełny wymiar czasu pracy w podziale sektorowym: (a) struktura, (b) udział wśród pracujących

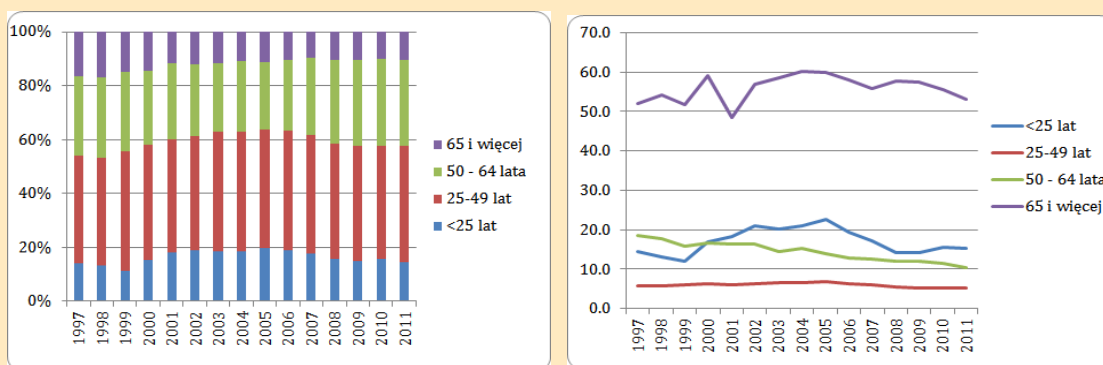

Źródło: Eurostat.

UWAGA: w 2008 r. zmiana PKD – szeregi od 2008 r. nie są w pełni porównywalne z danymi historycznymi.

Zatrudnienie na część etatu zdecydowanie największe znaczenie miało dla osób znajdujących się w wieku poprodukcyjnym, ale nadal czynnych zawodowo (Wykres R4.2). W grupie tej ponad połowa pracowników zatrudnionych była w niepełnym wymiarze. Praca na część etatu istotną rolę odgrywała również wśród najmłodszych uczestników rynku pracy w wieku poniżej 25 lat, ułatwiając zapewne finansowanie ich własnej edukacji. Spośród młodych zatrudnionych na część etatu ponad 1/3 stanowili rolnicy, zaś ok. 40% pracujący w sektorze usługowym.

Wykres R4. Niepełny wymiar czasu pracy w podziale na grupy wieku: (a) struktura, (b) udział wśród pracujących

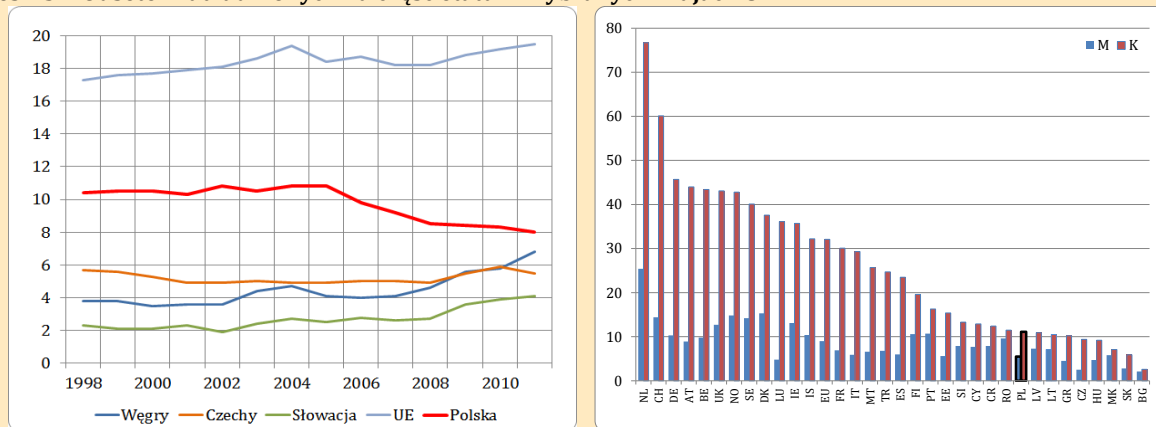
Źródło: Eurostat.

Ramka 5. Praca na część etatu – w Polsce rzadka

Polska – jako jeden z uboższych krajów UE – charakteryzuje się także jednym z najniższych współczynników aktywności zawodowej, względnie trwałym bezrobociem i jednocześnie, bardzo niskim udziałem umów w niepełnym wymiarze czasu pracy. Popularyzacja tej formy elastyczności odpowiadać jednak może na zapotrzebowanie coraz liczniejszych grup na rynku pracy.

Wzrost aktywności zawodowej w Polsce obserwowany od połowy 2007 r. nastąpił w czasie, w którym uelastycznienie rynku pracy wiązało się głównie ze zwiększeniem wykorzystania umów czasowych oraz umów cywilno-prawnych. Zmiany w zatrudnieniu w niepełnym wymiarze czasu pracy były nieznaczne, Wykres R5.1. Między innymi z powodu niewielkiej skali oraz powolnego rozpowszechniania się tego sposobu uelastyczniania czasu pracy, godzenie ról zawodowych z rodzinnymi w Polsce jest utrudnione.

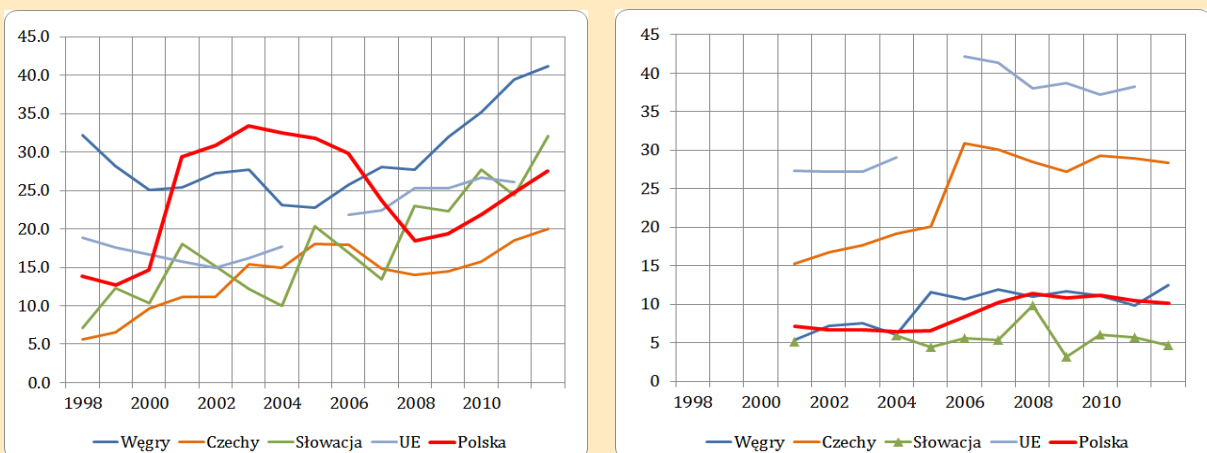
Wykres R5.1 Odsetek zatrudnionych na część etatu w wybranych krajach UE.

Źródło: Eurostat.

Co więcej, w przeciwieństwie do wielu innych krajów, zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy w Polsce stanowi opcję wymuszoną sytuacją na rynku pracy a nie preferowaną ze względu na sytuację indywidualną. Odsetek osób zatrudnionych na część z konieczności, aby uniknąć bezrobocia, jest w Polsce zbliżony do średniej dla UE (Wykres R5.2). Jednocześnie relatywnie rzadko wybór ten służy łatwiejszemu godzeniu obowiązków rodzinnych z zawodowymi (w 2012 r. nieco ponad 10% wobec blisko 37% przeciętnie w krajach UE). Biorąc pod uwagę zmiany strukturalne dokonujące się w gospodarce Polski, w tym stopniowo rosnące znaczenie sektora usługowego, jak również czekające Polskę przemiany demograficzne, w szczególności zaś postępujące starzenie się społeczeństwa, praca w niepełnym wymiarze czasu pracy stanowi opcję coraz bardziej pożądaną zarówno przez pracodawców jak i przez pracowników.

Wykres R5.2 Odsetek zatrudnionych na część etatu w wybranych krajach UE: (a) z powodu braku pracy na cały etat, (b) ze względu na konieczność godzenia obowiązków rodzinnych z zawodowymi

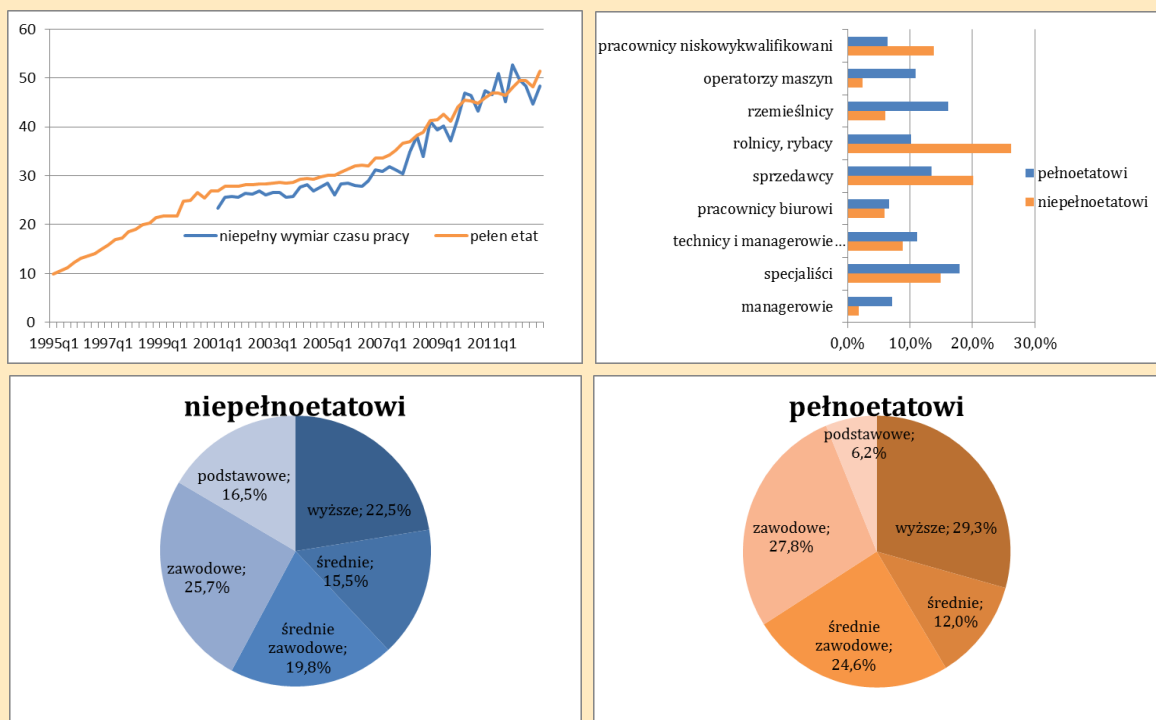
Źródło: Eurostat.

Ramka 6. Płaca pracowników na część etatu taka sama

W Polsce wynagrodzenia osób zatrudnionych na część etatu nie odbiegają od standardów rynkowych. W pierwszej fazie transformacji, głównie ze względu na znaczny udział rolnictwa (patrz Ramka 4) praca na część etatu wiązała się z relatywnie niższą stawką godzinową. Jednak wraz z przemianami strukturalnymi z drugiej połowy lat 2000-nych, zarówno stawka godzinowa pracowników czasowych jak i struktura względem wykształcenia i uprawianego zawodu przestały się zasadniczo różnić.

O ile w danych widać wyraźne wzorce grupy wieku (w niepełnym wymiarze czasu pracy pracują głównie osoby bardzo młode oraz z wieku okołoemerytalnym), o tyle wzorce zawodowe lub wg poziomu wykształcenia sugerują, że różnice pomiędzy pracownikami pełnoetatowymi i niepełnoetatowymi nie są aż tak znaczące (Wykres R6.1). Choć częstsze są niepełnoetatowe miejsca pracy w rolnictwie i przy pracach niewymagających kwalifikacji (tj. na stanowiskach niżej płatnych), to również w zawodach wysoko wynagradzanych (managerowie średniego szczebla, specjaliści, pracownicy biurowi) różnice pomiędzy częstością występowania pracy pełno i niepełnoetatowej nie są znaczące. Podobnie w przypadku wykształcenia: nieco więcej osób zatrudnionych na pełen etat ma wykształcenie wyższe, a nieco mniej wykształcenie średnie, lecz związane być to może z faktem, iż dla osób młodych uczących się praca na część etatu stanowi atrakcyjną możliwość łączenia kształcenia się z pracą. Na skutek tych niewielkich różnic strukturalnych nie ma także znaczących różnic w wynagrodzeniu (stawka godzinowa).

Wykres R6.1 Wynagrodzenie (stawka godzinowa) i charakterystyka pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy

Źródło: obliczenia NBP na podstawie danych BAEL

Umowy cywilno-prawne czy kontrakty zawierane na czas określony tylko w wąskim zakresie stanowią substytut zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu pracy, bo dostarczają pracownikom i pracodawcom odmiennych funkcjonalności. Choć zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy z pewnością nie jest pozbawione potencjalnie także negatywnych skutków (m.in. niższa jakość zatrudnienia oferowanego przez pracodawców rozumiana jako częściej hamująca niż promująca rola pracy na część etatu na ścieżce rozwoju zawodowego, Connolly, Gregory 2005; Kranz, Rodríguez-Planas 2010), w bieżącej sytuacji większa popularyzacja tego konkretnego modelu zatrudnienia stanowiłaby istotne ułatwienie w godzeniu obowiązków rodzinnych z zawodowymi.

Literatura:

Connolly S., Gregory M. (2005), *Part-time Work – a Trap for Women’s Careers? An Analysis of the Role of Heterogeneity and State Dependence*, Dep. Of Economics DP Series No. 245, University of Oxford.
Kranz D. F., Rodríguez-Planas N. (2010), *Is Part-Time a Dead-End Job, a Stepping-Stone, or a Tool for Reconciling Work and Family? Evidence from a Segmented Labor Market* (artykuł dostępny na stronie internetowej: http://eapmaster.org/gender_workshop)

Ramka 7. Elastyczne formy pracy – definicje i skala

Elastyczne formy zatrudnienia są w Polsce mało popularne zarówno wśród pracowników jak i wśród pracodawców. Do najczęstszych form uelastyczniania stosunku pracy należy umowa na czas określony oraz stosowania płacy proporcjonalnej do wypracowanego wyniku.

Pojęcie elastycznych form zatrudnienia jest szerokie i wywodzi się od elastyczności wobec: czasu pracy, miejsca pracy, wynagrodzenia i funkcji. W rzeczywistości elastyczne formy zatrudnienia w Polsce stanowią rzadkość wśród pracodawców i pracujących. Zgodnie z BARP 2011 wobec ok. 5% zatrudnionych stosuje się także inną formę stosunku pracy niż umowa o pracę. Jedynym wyjątkiem od tej zasady są umowy na czas określony których udział w zatrudnieniu wynosi ok. 28% oraz tzw. elastyczne składniki wynagrodzeń (których udział w wypłatach pracowniczych ogółem także wynosi ok. 30%). Pozostałe formy – takie jak praca tymczasowa, telepraca, leasing pracowniczy – stosowane są rzadko i w odniesieniu do wąskiej liczby zawodów.

Tabela 7.1. Najpopularniejsze formy relacji pracodawca-pracownik zgodnie z polskim prawodawstwem

		Wymiar czasu pracy	Okres wypowiedzenia	Płatny urlop	Składka zdrowotna	Składka emerytalna	Koszt pracodawcy (% płacy netto)	Liczba w 2q2012 (wg BAEL)
Umowa o pracę	Czas nieokreślony	40h lub mniej	od 2 tygodni do 3 miesięcy *	20 lub 26 dni ***	tak	tak	184%*****	8 772tys.
	Czas określony	40h lub mniej	2 tygodnie **	20 lub 26 dni ***	tak	tak	184%*****	3 315 tys.
	Okres próbny	40h lub mniej	od 3 dni do 2 tygodni	max. 7 dni****	tak	tak	184%*****	312 tys.
	Praca tymczasowa	umowny	jak w umowie o pracę	max. 24 dni ***	tak	tak	184% + marża APT	68 tys.
	Umowa zlecenia	umowny	umowny	brak	tak	tak*****	163%	
	Umowa agencyjna	umowny	brak	brak	tak	tak	163%	
	Umowa o dzieło	umowny	brak	brak	nie	nie	117%	
	Samo - zatrudnienie	umowny	umowny	umowny	samodzielnie	samodzielnie	123%	2 963 tys.

Uwaga: Według szacunków Ministerstwa Finansów ok. 800 tys. podatników deklaruje przychód z tytułu umowy o dzieło, lecz nie dla całej tej populacji jest to główne źródło zarobkowania.

* od pierwszego dnia miesiąca po wręczeniu wypowiedzenia

** liczone od najbliższej soboty po wręczeniu wypowiedzenia

*** liczba dni urlopu rośnie ze stażem (minimum 20 dni w roku), po osiągnięciu 10 lat stały i wynosi 26 dni; w przypadku pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, liczba dni urlopu ustalana proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy

**** proporcjonalnie do nabytych uprawnień

***** o ile osoba nie jest objęta ubezpieczeniem społecznym u innego pracodawcy do wysokości płacy minimalnej

*****uwzględnia także płatny urlop

Skali części form pracy nie można oszacować, ze względu na brak odpowiednich danych, co stwarza pole do utożsamiania form elastycznych z unikaniem oskładkowania przez pracodawców. Często traktuje się tak samozatrudnienie, lecz na podstawie deklaracji składanych przez samych ankietowanych w BAEL zaledwie ok. 181 tys. samozatrudnionych pracuje wyłącznie lub głównie dla jednego klienta. Dodatkowo, grupy tej nie powinno się utożsamiać z „wymuszonym zatrudnieniem”, ponieważ obejmuje także np. taksówkarzy zrzeszonych w korporacjach i partnerów w spółkach cywilnych.

Ramka 8. Elastyczne formy pracy – skutki ekonomiczne

Choć udział umów na czas określony należy w Polsce do najwyższych w Europie, w wielu krajach stosuje się różnorodne formy uelastyczniania relacji pracodawca-pracownik. Poza umową w niepełnym wymiarze czasu pracy i kontraktami czasowymi są to także m.in. telepraca, job-sharing, leasing pracowniczy, zatrudnienie pośrednie, itp. Jakie są korzyści i potencjalne negatywne skutki stosowania form elastycznych?

Szereg badań zarówno mikroekonomicznych jak i porównań międzynarodowych odnosi się do efektów stosowania elastycznych form zatrudnienia. Generalnie bardziej elastyczne rynki pracy charakteryzują się większą amplitudą zmian w zatrudnieniu i bezrobociu, jednak potencjalne konsekwencje tego faktu mogą być zarówno pozytywne jak i negatywne z perspektywy firm i pracowników. Wnioski z najważniejszych badań przedstawia Tabela R8.1.

Tabela R8.1. Makroekonomiczne skutki elastycznych form pracy

Skutki pozytywne	Skutki negatywne
+ Zwiększenie zatrudnienia wśród osób wkraczających na rynek pracy po raz pierwszy (Holmlund i Storrie, 2002; Kahn, 2007) + Zmniejszenie czasu oddziaływania szoku PKB na wielkość zatrudnienia (Duval et al., 2007; Jimenez i Russo, 2012) + Lepsze możliwości dopasowania do zmian strukturalnych niż w przypadku mniej elastycznych form pracy (Abraham i Houseman, 1993) + Skrócenie okresu bezrobocia (Dolado et al., 2002), zmniejszenie długookresowego bezrobocia (Blanchard, 2006) + Antycykliczne zachowanie liczby pracujących w niepełnym wymiarze, łagodzące skalę dostosowań ilościowych po stronie zatrudnienia w sytuacji dekonunktury (Buddelmeyer et al., 2008)	– Większa rotacja (Blanchard i Landier, 2002; OECD, 2010, Haltiwanger et al., 2010) – Zwiększenie wpływu szoku PKB na wielkość zatrudnienia oraz zwiększenie bezrobocia krótkookresowego (Blanchard i Landier, 2002; Cahuc i Postel-Vinay, 2002; Duval et al., 2007; Jimenez i Russo, 2012) – Zmniejszenie produktywności pracy (Cahuc i Postel-Vinay, 2002; Jahn et al., 2012, Cahuc et al., 2012) lub brak wpływu na produktywność pracy (Bassanini et al., 2009) – Zmniejszenie inwestycji w kapitał ludzki (Dolado et al., 2002; Jahn et al., 2012) – Zwiększenie dyspersji płac (Siebert, 1997; Dolado et al., 2002) – Relatywnie wysoka persystencja umów zawieranych na część etatu tj. niskie prawdopodobieństwo przechodzenia na cały etat (Connolly, Gregory, 2005) – Zmniejszenie wpływów ze składek na ubezpieczenia społeczne

Literatura

- Abraham K.G., Houseman S.N., 1993, Does Employment Protection Inhibit Labor Market Flexibility? Lessons from Germany, France and Belgium, Upjohn Institute Staff Working Paper 93-16.
- Bassanini A., Nunziata L., Venn D., 2009, Job protection legislation and productivity growth in OECD countries, *Economic Policy*, Vol.24, s.349-402.
- Blanchard O., Landier A., 2002, The Perverse Effect of Partial Labour Market Reform: Fixed-Term Contracts in France, *The Economic Journal*, Vol.112, s.F214-F244.
- Blanchard O., 2006, European Unemployment, *Economic Policy*, Vol.21, s.55-69.
- Buddelmeyer H., Mourre G., Ward M., 2008, *Why do Europeans work part-time? A cross-country panel analysis*, ECB WP Series No. 872.
- Cahuc P., Postel-Vinay F., 2002, Temporary jobs, employment protection and labor market performance, *Labour Economics*, Vol.9, s.63-91.
- Cahuc P., Charlot P., Malherbet F., 2012, Explaining the Spread of Temporary Jobs and its Impact on Labor Turnover, IZA Discussion Paper No.6365.
- Connolly S., Gregory M., 2005, Part-time Work – a Trap for Women's Careers? An Analysis of the Role of Heterogeneity and State Dependence, Dep. of Economics DP Series No. 245, University of Oxford.
- Dolado J.J., Garcia-Serrano C., Jimeno J.F., 2002, Drawing Lessons from the Boom of Temporary Jobs In Spain, *The Economic Journal*, Vol.112, s.F270-F295.
- Duval R., Elmeskov J., Vogel L., 2007, Structural Policies and Economic Resilience to Shocks, OECD Economic Department Working Paper No.567.
- Haltiwanger J., Scarpetta S., Schweiger H., 2010, Cross country differences in job reallocation: the role of industry, firm size and regulations, EBRD Working Paper No.116.
- Holmlund B., Storrie D., 2002, Temporary Work in Turbulent Times: The Swedish Experience, *The Economic Journal*, Vol.112, s.F245-269.
- Jahn E.J., Riphahn R.T., Schnabel C., 2012, Feature: Flexible Forms of Employment: Boon and Bane, *The Economic Journal*, Vol.122, s.F115-F124.
- Jimenez-Rodriguez R., Russo G., 2011, Aggregate Employment Dynamics and (Partial) Labour Markets Reforms, *Bulletin of Economic Research*, Vol.64, s.430-448.
- Kahn L., 2007, The Impact of Employment Protection Mandates on Demographic Temporary Employment Patterns: International Microeconomic Evidence, *The Economic Journal*, Vol.117, s.F333-356.
- OECD, 2010, OECD Employment Outlook 2010, Paris.
- Siebert H., 1997, Labor Market Rigidities: At the Root of Unemployment in Europe, *Journal of Economic Perspectives*, Vol.11, s.37-54.

II. PODAŻ PRACY I BEZROBOCIE

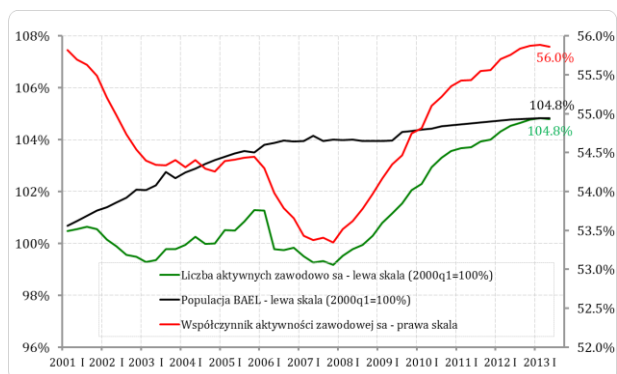
Podaż pracy

W 1q2013 po raz pierwszy od 2007r. nie odnotowano wzrostu współczynnika aktywności zawodowej w ujęciu kwartalnym (sa). Przy stabilnej populacji BAEL przestała także rosnąć liczba osób aktywnych zawodowo. Po raz pierwszy od 2009 roku wzrost stopy bezrobocia r/r był związany ze spadkiem liczby osób pracujących a nie rosnącą aktywnością zawodową.

W 1q2013 nadal obserwowano wzrost liczby aktywnych zawodowo w ujęciu rocznym, choć był on niższy od notowanego w poprzednich kwartałach, kiedy obserwowano kontynuację obserwowanego od końca 2007 roku trendu wzrostowego współczynnika aktywności zawodowej¹⁴. Przyrost r/r wyniósł 0,1 pp., co przy względnie stałym tempie wzrostu populacji, skutkowało nieznacznym wzrostem podaży pracy (Wykres nr 8). Dane BAEL wskazują, że liczba aktywnych zawodowo wzrosła o 28 tys. osób w ujęciu rocznym. W ujęciu kwartalnym jednak, po usunięciu składnika sezonowego, odnotowano stabilizację współczynnika aktywności zawodowej, a liczba aktywnych zawodowo obniżyła się o ok. 4,5 tys. osób. O tym, czy oznacza to już wygaśnięcie wzrostowego trendu aktywności zawodowej, będzie można mówić dopiero za po potwierdzeniu aktualnej obserwacji przez kolejne dane.

Wykres nr 8

Liczba aktywnych zawodowo, współczynnik aktywności zawodowej i populacja BAEL (sa)

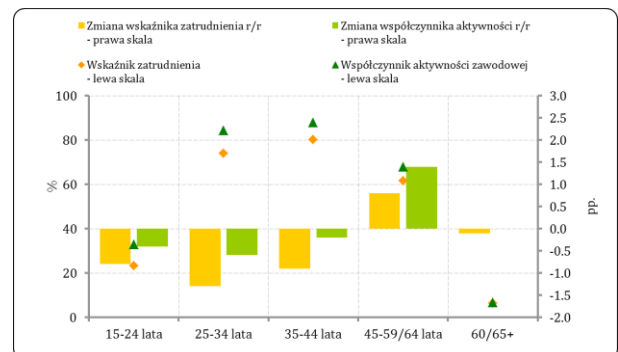
Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

¹⁴ Przeciętny kwartalny przyrost współczynnika aktywności zawodowej w ciągu ostatnich 20 kwartałów wyniósł ok. 0,11 pp., co przełożyło się na łączny wzrost o ok. 834 tys. osób aktywnych zawodowo.

Wzrost współczynnika aktywności zawodowej w 1q2013 dotyczył jedynie osób w wieku przedemerytalnym i wzrost wyniósł 1,4 pp. r/r (Wykres nr 10). Bez wzrostu aktywności zawodowej i zatrudnienia wśród osób w wieku okołoemerytalnym, aktywność zawodowa przestałaby rosnąć już pod koniec 2011 roku. Duży wzrost aktywności zawodowej osób w wieku przedemerytalnym to skutek tendencji opisywanych we wcześniejszych edycjach Kwartalnej Informacji o Rynku Pracy, tj. systematycznie malejącej liczby przedwczesnych odejść na emeryturę. Po okresie bardzo intensywnego opuszczania rynku pracy w latach 2008-2009, od 2010 liczba nowo przyznanych emerytur wróciła do poziomów obserwowanych we wcześniejszych latach (por. Wykres nr 10).

Wykres nr 9

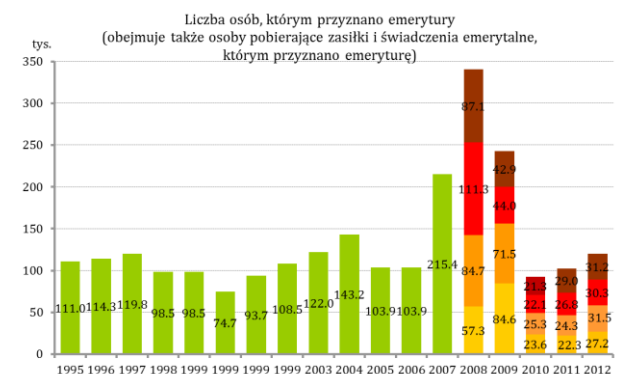
Współczynnik aktywności zawodowej (%), wskaźnik zatrudnienia (%) oraz ich zmiany (r/r w pp.) wg grup wieku

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Wykres nr 10

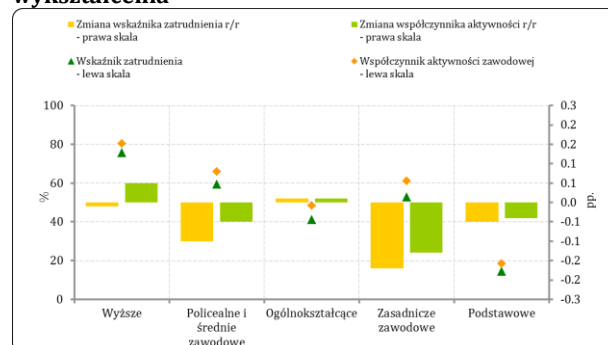
Liczba osób, którym przyznano emerytury (obejmuje także osoby pobierające zasiłki i świadczenia emerytalne, którym przyznano emeryturę) na podstawie sprawozdań ZUS

Źródło: dane ZUS, zestawienie NBP. Począwszy od 2007r. kolorami oznaczono kolejne kwartały.

Wykres nr 11

Współczynnik aktywności zawodowej (%), wskaźnik zatrudnienia (%) i ich zmiany (r/r w pp.) wg wykształcenia

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

W pozostałych grupach wieku obserwowano spadek współczynnika aktywności zawodowej (0.2-0.6 pp. r/r), co można wiązać ze wzrastającym bezrobociem i obniżającymi się wskaźnikami zatrudnienia, ale należy też zauważyć, że podobne nieznaczne wahania aktywności grupach wieku 15-44 lata obserwowane były już w przeszłości. W ostatnich kwartałach obserwowano również niewielki wzrost aktywności osób w wieku emerytalnym¹⁵, ale w 1q2013 także ten wskaźnik przestał rosnąć. W tym przypadku na razie trudno o jednoznaczną ocenę tendencji, gdyż wnioskowanie zmiany te nie można było uznać za istotne statystycznie. Można się spodziewać, że ze względu na zrównanie i podniesienie ustawowego wieku emerytalnego, aktywność ostatniej grupy wieku (60/65 lat i więcej) będzie powoli rosła, ponieważ po okresie przejściowym obowiązywania reformy będzie zawierała więcej osób w wieku przedemerytalnym.

Konsekwentnie wzrost aktywności przejawia się głównie w grupie osób z wykształceniem ogólnokształcącym (por. Wykres nr 11). W 1q2013 aktywność wzrosła w tej grupie jednak tylko nieznacznie. Bardziej wzrósł jedynie WAZ wśród osób z wykształceniem wyższym. W pozostałych grupach wykształcenia współczynniki aktywności zawodowej obniżyły się. Wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i niższym można mówić o obserwowanej od kilku kwartałów trwałej tendencji, spadku wskaźnika zatrudnienia i aktywności zawodowej. W 1q2013 WAZ obniżył się w tej grupie o 1,7 pp. r/r.

Niskie współczynniki aktywności zawodowej i zatrudnienia w grupach osób z wykształceniem podstawowym i ogólnokształcącym są związane z aktywnością edukacyjną.

Bezrobocie

W 1q2013 (po wyeliminowaniu czynników sezonowych) obie miary stopy bezrobocia wzrosły - do poziomu 13,5% w przypadku danych rejestrowych oraz 10,6% w przypadku BAEL. Po raz pierwszy od 2009 roku wzrost bezrobocia był głównie efektem spadku popytu na pracę, natomiast wzrost podaży prac miał niewielkie znaczenie.

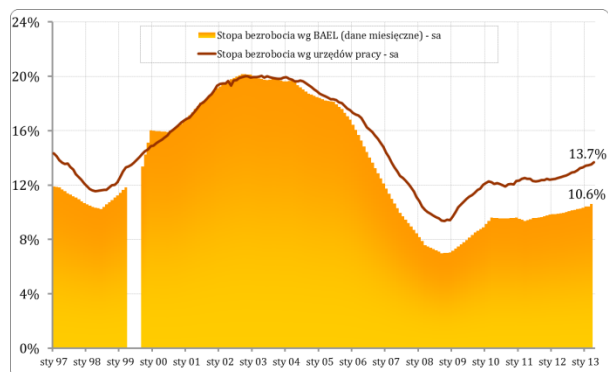
W 1q2013 kontynuowana była tendencja systematycznych wzrostów stopy bezrobocia. Stopa bezrobocia BAEL, po wyeliminowaniu sezonowości wzrosła do 10,6% - takich poziomów nie obserwowano od początku 2007 roku. Wzrosła także stopa bezrobocia rejestrowanego o 0,3 pp. w ujęciu kwartalnym sa - wcześniej od początku 2011 r. do połowy 2012 r. wahała się ona wokół 12,5% sa, a od połowy ubiegłego roku zaczęła wykazywać powolną, ale wyraźną tendencję wzrostową. W kwietniu 2013r. odsezonowana stopa bezrobocia rejestrowanego po raz pierwszy przekroczyła 13,5%.

Stopa bezrobocia BAEL wzrosła r/r o 0,7pp. W 1q2013 po raz pierwszy od początku 2010r. za wzrost bezrobocia odpowiada głównie spadek liczby pracujących (0,6pp.), choć nieznacznie (0,1pp.) przyczynił się do niego również wzrost liczby aktywnych zawodowo w ujęciu rocznym (Wykres nr 13). Wzrost znaczenia popytu na prace i spadek znaczenia podaży pracy w wyjaśnianiu stopy bezrobocia potwierdzają również wyniki analiz opartych o przepływy na rynku pracy (patrz: Rozdział III).

¹⁵ Ze względu na podniesienie i zrównanie ustawowego wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn, niektóre tradycyjnie obserwowane grupy wieku w BAEL tracą swoją funkcjonalną interpretację. W szczególności grupa 60/65 lat i więcej, poprzednio zawierająca wyłącznie osoby w wieku emerytalnym i tak nazywana, zawiera obecnie osoby, które nie nabyły uprawnień emerytalnych ze względu na wiek (tj. w wieku 60/65-67 lat). Zatem określenie „osoby w wieku emerytalnym” staje się zwyczajową nazwą osób w wieku 60/65 lat i więcej - faktycznie grupa ta zawiera też inne osoby (choć ich udział jest mniejszy).

Wykres nr 12

Stopa bezrobocia rejestrowanego i BAEL (sa)

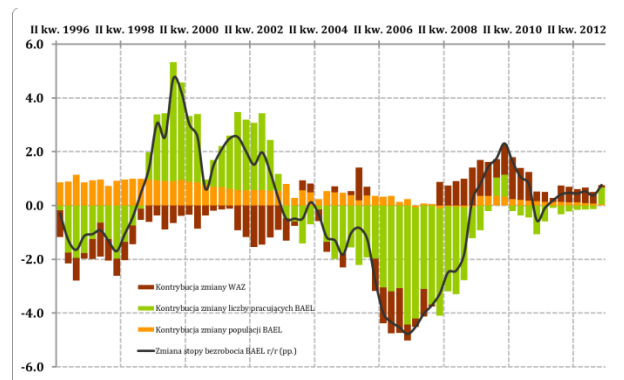

Źródło: dane GUS, MPiPS, obliczenia NBP

Dane BAEL wskazują na stopniowo pogarszającą się sytuację na rynku pracy najmłodszych osób, tj. do 25 lat. Stopa bezrobocia w tej grupie jest najwyższa i systematycznie rośnie. W 4q2012 wyniosła 29,2%.

Wykres nr 13

Dekompozycja dynamiki r/r stopy bezrobocia (sa)

Źródło: dane GUS, obliczenia NBP

Dane z urzędów pracy wskazują, że podobnie jak w poprzednim kwartale, w 1q2013 nadal wzrastała liczba nowo zarejestrowanych bezrobotnych (o ok. 9,2% r/r). Tak jak w poprzednim kwartale wzrosła również liczba wyrejestrowanych ogółem (o 8,6% r/r) w tym z tytułu podjęcia pracy (o 9,8% r/r). Danym tym towarzyszy utrzymująca się na względnie niskim poziomie liczba „rynkowych” ofert pracy oraz rosnąca w ostatnich miesiącach liczba subsydiowanych miejsc pracy.

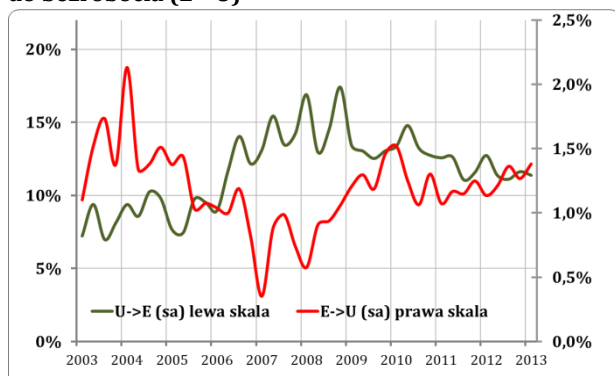
III. PRZEPŁYWY NA RYNKU PRACY

Prawdopodobieństwo utraty pracy wzrosło w 1q2013 po niewielkim spadku w 4q2012. Prawdopodobieństwo utraty pracy utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie. Wzrosła liczba osób odpływających z pracy do nieaktywności zawodowej, natomiast nie wzrasta liczba dezaktywujących się bezrobotnych¹⁶.

Najważniejszymi przepływami decydującymi o zatrudnieniu i bezrobociu w gospodarce są przepływy związane ze znajdowaniem pracy (U->E) oraz utratą pracy (E->U). Znacznie mniejsze znaczenie miały przepływy z nieaktywności do bezrobocia lub zatrudnienia (N->E, N->U) oraz w odwrotną stronę (E->N, U->N). Od 2011 roku brakuje trwałej tendencji zmian prawdopodobieństw znalezienia pracy i utraty pracy (Wykres nr 14).

Wykres nr 14

Prawdopodobieństwa przejścia osoby bezrobotnej do zatrudnienia (U->E) oraz przejścia osoby zatrudnionej do bezrobocia (E->U)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

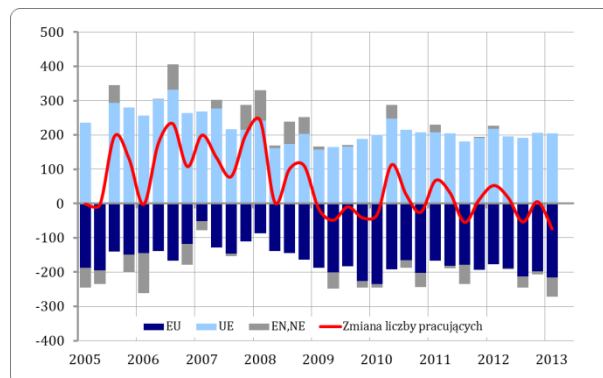
Prawdopodobieństwo utraty pracy wzrosło w okresie 4q2012-1q2013, po wcześniejszym niewielkim spadku. Prawdopodobieństwo znalezienia pracy ustabilizowało się na niskim poziomie od połowy 2012 r. Większe ryzyko utraty pracy wpłynęło na spadek liczby pracujących oraz wzrost bezrobocia (Wykres nr 15, Wykres nr 15). Czynnikiem oddziałującym dodatkowo na spadek liczby pracujących był wyraźnie mniejszy napływ do

¹⁶ Przepływy za okres do 4q2012 wyznaczone na podstawie mikrodanych BAEL. Przepływy w 4q2012-1q2013 oszacowane na podstawie publikacji GUS. Spójność przepływów z danymi makro (uwzględniającymi korektę o NSP 2011) zapewniona za pomocą procedury IPF. Szerzej nt. metody zob. Aneks (pkt III).

pracy z nieaktywności oraz większy odpływ z pracy do nieaktywności (Wykres nr 17). Przepływy pomiędzy bezrobociem a nieaktywnością są relatywnie stabilne a ich saldo podwyższało liczbę bezrobotnych.

Wykres nr 15

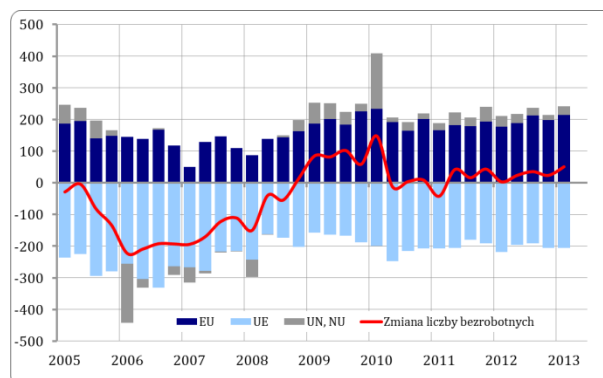
Kwartałne zmiany pracujących –przepływy (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wykres nr 16

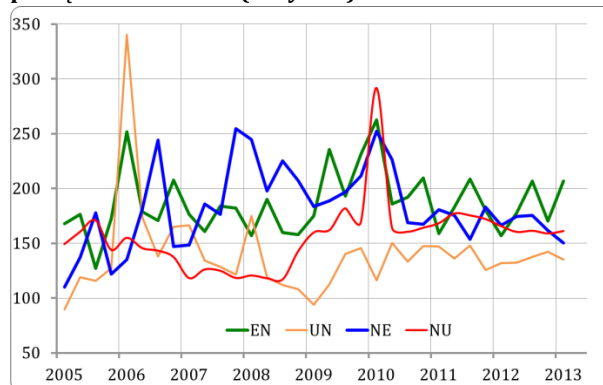
Kwartałne zmiany bezrobocia –przepływy (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

Wykres nr 17

Kwartałne przepływy pomiędzy nieaktywnością a pracą i bezrobociem (w tys. sa)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych GUS

IV. WYNAGRODZENIA, WYDAJNOŚĆ I KOSZTY PRACY

W 1q2013 nastąpił dalszy spadek rocznej dynamiki wynagrodzeń w całej gospodarce. Przy wzroście dynamiki wydajności pracy przyczyniło się to do spadku dynamiki ULC.

Wynagrodzenia

Dynamika wynagrodzeń w gospodarce w 1q2013 obniżyła się i wyniosła 2,6% r/r (wobec 2,9% r/r w 4q2012) kontynuując zapoczątkowany w 2012 r. trend spadkowy. Do spadku dynamiki wynagrodzeń w GN przyczyniło się przede wszystkim obniżenie dynamiki płac w SP do 2,1% r/r w 1q2013 wobec 2,8% r/r w 4q2012 (na co złożyły się głównie spadek dynamiki wynagrodzeń w przemyśle). Znacznie obniżyła się również dynamika w usługach finansowych (-0,4% r/r w 1q2013 wobec 3,8% r/r w 4q2012) oraz w sekcjach związanych z edukacją i ochroną zdrowia, (Tablica nr 1).

W 1q2013 przy spadku inflacji mierzonej CPI (do 1,3% r/r z 2,9% r/r w 4q2012) dynamika przeciętnych wynagrodzeń w gospodarce w ujęciu realnym wzrosła i wyniosła 1,3% r/r wobec 0,0% r/r w 4q2012.

Tablica nr 1

Dynamika wynagrodzeń w gospodarce i jej sekcjach r/r (zgodne z PKD 2007)

	2011				2012				2013
	1q	2q	3q	4q	1q	2q	3q	4q	1q
Gospodarka*	4.5	5.3	6.6	4.3	5.2	3.9	2.8	2.9	2.6
Rolnictwo	9.5	11.7	14.9	7.8	17.3	13.0	0.9	2.2	2.3
Sektor przedsiębiorstw	4.1	5.0	6.1	4.6	5.3	3.0	2.7	2.8	2.1
Usługi finansowe	8.6	9.0	4.8	4.5	2.5	6.5	0.0	3.8	-0.4
Nauka i technika	2.2	-2.7	7.6	0.4	3.2	1.6	0.9	2.0	3.9
Administracja	3.0	4.6	6.9	1.8	3.4	1.3	0.6	1.5	3.4
Edukacja	5.7	5.9	7.2	5.5	6.0	4.8	5.3	3.0	2.3
Ochrona zdrowia	2.3	2.8	2.7	2.1	2.8	2.6	1.8	3.0	2.5
Mikropodmioty i reszta GN**	-3.7	1.6	7.7	5.3	9.1	9.1	4.4	4.1	3.4

*Dane dla pełnej zbiorowości;

** Kolorem czerwonym oznaczono szacunki IE.

W stosunku do 1q2013 plany podniesienia wynagrodzeń na 2q2013 zadeklarowało nieznacznie mniej przedsiębiorców ankietowanych w ramach SM NBP (9,7% po korekcie sezonowej, tj. o 0,2 pp. mniej niż w poprzednim kwartale).

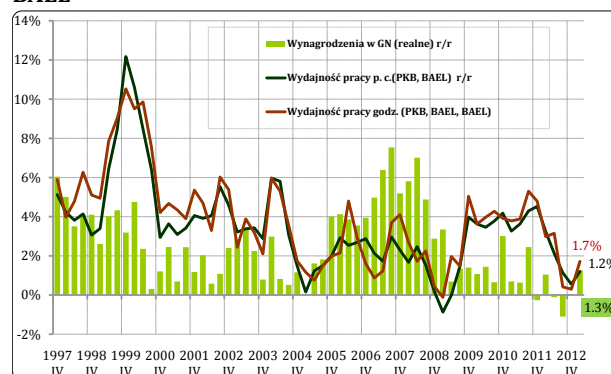
Wydajność

W 1q2013 dynamika wydajności pracy w przypadku rachunku opartego na danych BAEL wzrosła głównie na skutek spadku dynamiki liczby pracujących i liczona na jednego zatrudnionego (p.c.) wyniosła 1,2% r/r wobec 0,6% r/r w 4q2012 (Wykres nr 18). Tempo wzrostu wydajności było niższe od tempa

wzrostu płac nominalnych. Dynamika wydajności liczona na jednego zatrudnionego w 1q2013 była nieznacznie niższa od dynamiki płac realnych (deflowanych CPI). Dynamika wydajności liczona na godzinę pracy również wzrosła do 1,7% r/r (wobec 0,3% r/r w 4q2012) i była zdecydowanie wyższa od dynamiki płac realnych.

Wykres nr 18

Zmiany wydajności pracy a wzrost płac realnych wg BAEL¹⁷

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

W przypadku rachunku opartego na danych z GN (Wykres nr 19) w 1q2013 dynamika wydajności pracy w ujęciu p.c. nie zmieniła się i wyniosła 1,1% r/r. Natomiast w ujęciu godzinowym dynamika wydajności wzrosła do 1,6% r/r (wobec 0,8% r/r w 4q2012).

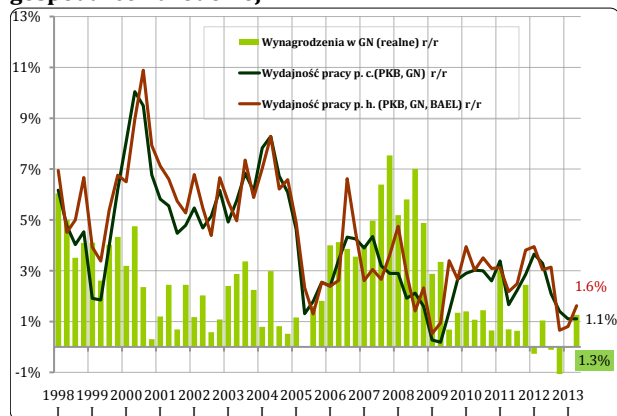
Analiza produktywności pracy w ujęciu branżowym prowadzi do wniosku, iż w stosunku do 4q2012 nastąpił znaczny spadek dynamiki wydajności pracy w budownictwie na skutek silnego spadku wartości dodanej brutto przy słabszym spadku dynamiki zatrudnienia. Zmniejszeniu uległo także tempo wzrostu wydajności w usługach rynkowych. W przemyśle nastąpił wzrost wydajności na skutek mniejszego spadku dynamiki wartości dodanej

¹⁷ Do kalkulacji tempa wzrostu wydajności pracy na zatrudnionego (p.c.) wykorzystano realną dynamikę PKB oraz dynamikę liczby pracujących wg BAEL. W przypadku wydajności godzinowej (p.h.) posłużono się realnym tempem wzrostu PKB oraz dynamiką łącznie przepracowanego czasu, stanowiącego iloczyn liczby pracujących wg BAEL oraz przeciętnie przepracowanej liczby godzin w tygodniu wg BAEL.

brutto przy stosunkowo silniejszym spadku dynamiki zatrudnienia (Wykres nr 20)¹⁸.

Wykres nr 19

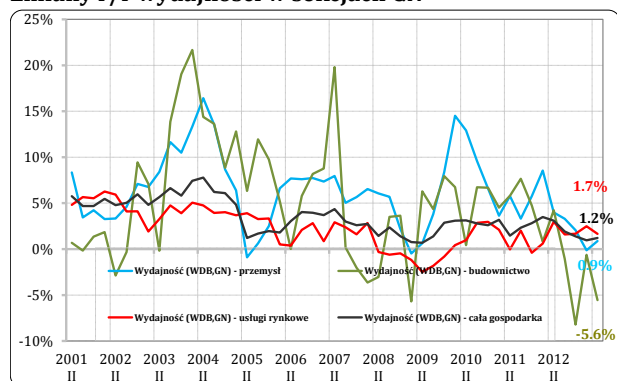
Zmiany wydajności pracy a wzrost płac realnych w gospodarce narodowej

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Wykres nr 20

Zmiany r/r wydajności w sekcjach GN

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Wg wyników Szybkiego Monitoringu w I kw. 2013 r. relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy uległa pogorszeniu – wzrósł udział przedsiębiorstw, w których wydajność nie nadążała za płacami, a spadł odsetek firm, w których wydajność rosła szybciej niż wynagrodzenia. Jednak nadal utrzymuje się zdecydowana przewaga tej drugiej grupy przedsiębiorstw.

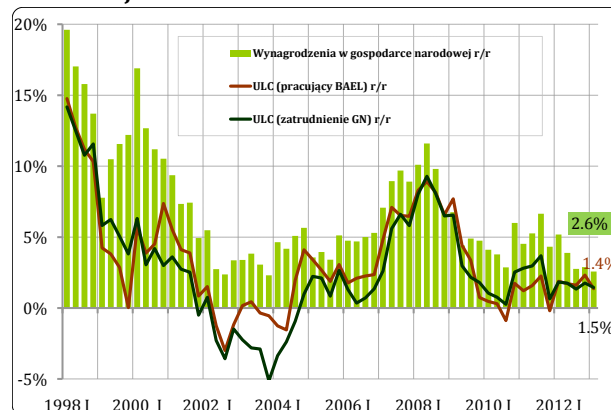
Jednostkowe koszty pracy (ULC)

W 1q2013 dynamika jednostkowych kosztów pracy uległa obniżeniu na skutek mniejszej dynamiki wynagrodzeń przy wzroście dynamiki wydajności

pracy. Dynamika jednostkowych kosztów pracy przy pomiarze na podstawie BAEL wyniosła 1,4% r/r w 1q2013 (wobec 2,3% r/r w 4q2012) a w przypadku gdy miarą są pracujący w GN 1,5% r/r (wobec 1,8% r/r w 4q2012), (Wykres nr 21). W przypadku miary ULC na podstawie BAEL dynamika r/r w ostatnich kwartałach znajdowała się powyżej średniej dla ostatnich trzech lat.

Wykres nr 21

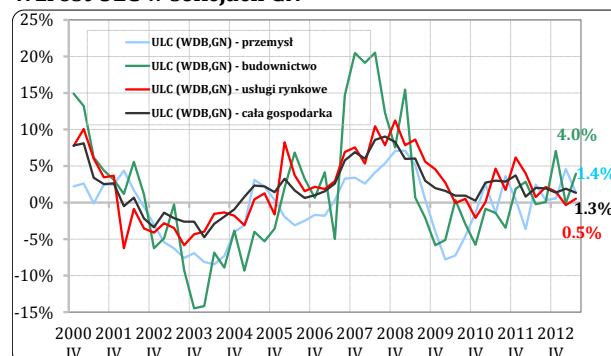
Wzrost ULC a wzrost płac nominalnych w gospodarce narodowej

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

Wykres nr 22

Wzrost ULC w sekcjach GN

Źródło: GUS, obliczenia NBP.

W 1q2013 nastąpił silny wzrost ULC w budownictwie na skutek znacznego spadku dynamiki wydajności pracy przy stosunkowo mniejszym spadku dynamiki wynagrodzeń (Wykres nr 22). Również w usługach rynkowych odnotowano nieznaczny wzrost ULC. Natomiast w przemyśle dynamika jednostkowych kosztów pracy uległa obniżeniu na skutek spadku dynamiki płac, przy wyższym tempie wzrostu wydajności pracy.

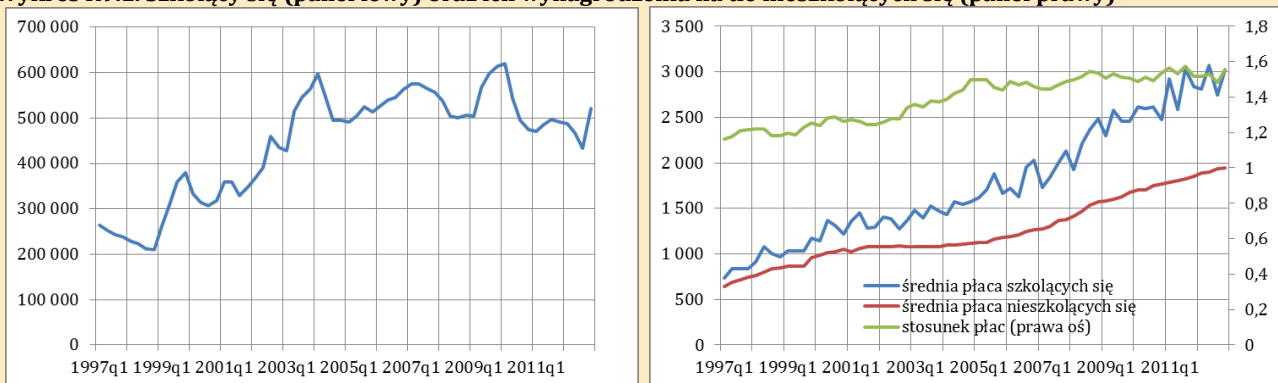
¹⁸ W przypadku analizy po sektorach do wyliczenia zmian w wydajności i ULC użyto wartości dodanej brutto (WDB).

Ramka 9. Podnoszenie kwalifikacji jako źródło wzrostu wydajności pracy?

Względna stabilność ULC w Polsce w perspektywie ostatniej dekady związana jest z relatywnie stabilnym wzrostem wydajności pracy. W miarę stopniowej poprawy wyposażenia pracy w kapitał, wzrost wydajności związany musi być ze wzrostem kwalifikacji pracowników. O ile boom edukacyjny i procesy demograficzne w znaczącym stopniu przyczyniły się do podniesienia poziomu wykształcenia formalnego przeciętnego pracownika, o tyle tzw. kształcenie ustawiczne wciąż stanowi w Polsce margines, potencjalnie obniżając przyszłą dynamikę wydajności pracy.

Szkolenia są w Polsce rzadkie, a zwiększenie dostępności środków w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego od 2008 roku nie wpłynęło znacząco na zmianę tej prawidłowości. Przeciętnie na pytanie o podnoszenie kwalifikacji w ciągu ostatniego miesiąca pozytywnie odpowiada ok. 8% pracowników i choć obecnie jest to o 2 razy więcej osób niż w końcu lat 90-tych, Wykres R9.1. Jest to poziom najniższy w UE. Kwalifikacje podnoszą głównie osoby lepiej zarabiające, przy czym relacja pomiędzy zarobkami osób szkolących się i nieszkolących się systematycznie rośnie w całym okresie transformacji. Szkolenia zdają się zatem sprzyjać pogłębieniu nierówności dochodowych w Polsce.

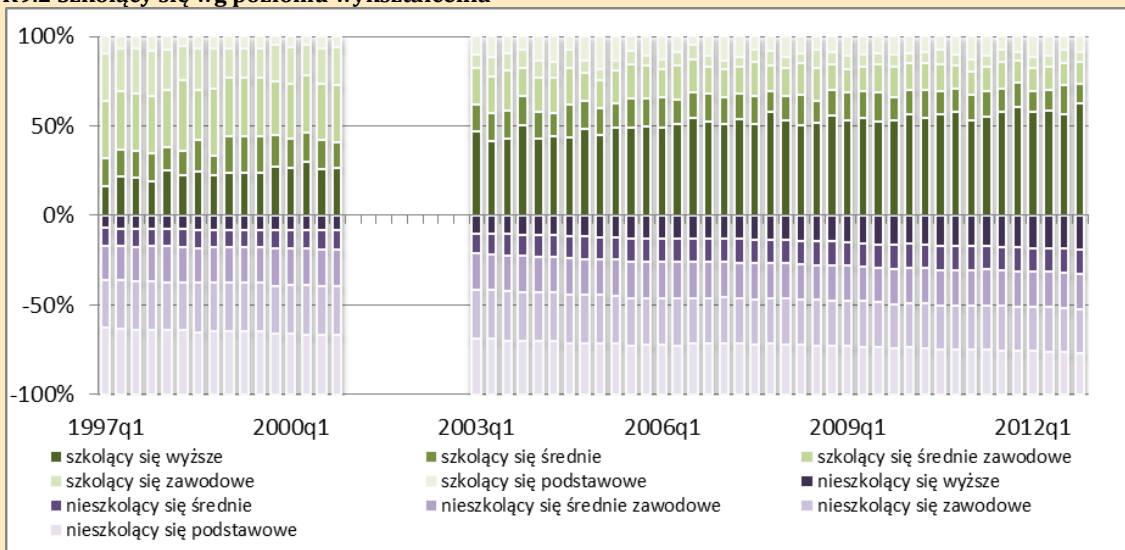
Wykres R9.1. Szkolący się (panel lewy) oraz ich wynagrodzenia na tle nieszkolących się (panel prawy)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych BAEL

Problemem dla dalszego podnoszenia kwalifikacji pracowników może być nie tylko niska skala kształcenia ustawicznego, ale także jego struktura. Najczęściej w szkoleniach uczestniczą osoby względnie lepiej wykształcone. Aż połowa uczestniczących w szkoleniach legitymuje się dyplomem uczelni wyższej, podczas gdy pracownicy z podstawowymi kwalifikacjami uczestniczą w szkoleniach nieproporcjonalnie rzadko, Wykres R9.2. Tymczasem w zawodach wymagających niższych kwalifikacji zachodzą znaczące zmiany technologiczne, co wymaga aktywności w podejmowaniu kształcenia ustawicznego. Niewielki odsetek szkoleń w grupie osób z wykształceniem zawodowym rzutować może także na ich zdolność do znalezienia pracy w sytuacji utraty obecnej. Analizy ekonometryczne wskazują, że osoby szkolące się znajdują pracę ok. 3 razy szybciej niż nieszkolące się, *ceteris paribus*.

Wykres R9.2 Szkolący się wg poziomu wykształcenia

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych BAEL

V. RYNEK PRACY W POLSCE NA TLE WYBRANYCH KRAJÓW

Sytuacja na rynkach pracy w większości krajów UE w dalszym ciągu się pogarsza - spada popyt na pracę i rośnie stopa bezrobocia. Z drugiej strony w USA sytuacja na rynku pracy systematycznie poprawia się.

Omówione w poprzedniej części notatki dane wskazują, że w 1q2013 dynamika liczby pracujących BAEL w Polsce po raz pierwszy od 1q2010 była ujemna (-0,7% r/r w 1q2013 wobec 0,1% r/r w 4q2012)¹⁹.

W skali całej UE dynamika roczna zatrudnienia w 4q2012 utrzymała się na niezmiennym poziomie: -0,4% r/r (wobec -0,4% r/r w 3q2012). W ujęciu kwartalnym dynamika zatrudnienia w UE w 4q2012 spadła: do -0,2% kw/kw (wobec 0,0% kw/kw w 3q2012). Wciąż obniża się dynamika zatrudnienia w budownictwie (-3,9% r/r w 4q2012) i w przemyśle (-1,0% r/r w 4q2012). Zmniejszyło się również zatrudnienie w usługach, którego dynamika wyniosła w 4q2012 -0,7% r/r.

Stopa bezrobocia w Polsce rosła stopniowo w ostatnich miesiącach i wyniosła w marcu 2013 10,6% (wobec 10,4% w lutym br.). Jednocześnie w porównaniu z danymi historycznymi jest ona stosunkowo wciąż niska. W UE stopa bezrobocia rośnie od prawie dwóch lat osiągając historycznie wysoki poziom – w kwietniu 2013 wyniosła 11,0%.

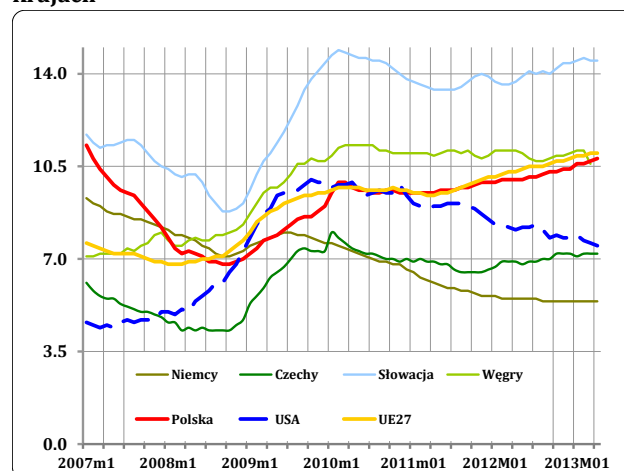
Według danych Eurostat dynamika kosztów pracy²⁰ w sferze rynkowej w Polsce spadła w 4q2012 do 2,5% r/r (wobec 3,9% w 4q2012). Przeciętna dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w UE w 4q2012 również spadła do 2,2% r/r (wobec 2,4% r/r w 3q2012).

Rozbieżności pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi UE w dalszym ciągu się pogłębiają osiągając historycznie wysokie poziomy. Z jednej strony niektóre kraje cechują się dodatnią dynamiką zatrudnienia oraz stosunkowo niską stopą

bezrobocia (Austria, Niemcy). Z drugiej strony część krajów członkowskich charakteryzuje się nadal silnymi spadkami zatrudnienia oraz rekordowo wysokimi stopami bezrobocia (Hiszpania, Irlandia, Portugalia, Grecja, Cypr). W dalszym ciągu pogłębiają się różnice w przypadku bezrobocia wśród osób w grupie wiekowej 15-24 lata: niektóre kraje (Austria, Niemcy) cechują się stopą bezrobocia dla tej grupy wiekowej poniżej 8%. Natomiast w przypadku Hiszpanii i Grecji stopa ta jest bliska 60%. Szczególnie widoczne różnice występują również w przypadku długotrwałego bezrobocia (powyżej 12 miesięcy): w takich krajach jak Austria i Niemcy odsetek osób długotrwale bezrobotnych nie przekracza 2,5% aktywnych zawodowo. W przypadku Hiszpanii odsetek ten wynosi 11,2% a w przypadku Grecji 15,0%.

Wykres nr 23

Zharmonizowana stopa bezrobocia w wybranych krajach

Źródło: Eurostat.

Kilka innych czynników może wskazywać na dalsze pogorszenie się sytuacji na rynku pracy w skali całej UE w 4q2012. Oczekiwania dotyczące zatrudnienia w budownictwie i w usługach w dalszym ciągu utrzymują się wyraźnie poniżej swoich długookresowych średnich.²¹ Dalszemu obniżeniu uległa dynamika liczby godzin pracy przepracowanych przez pracowników agencji pracy tymczasowej - w całej UE dynamika ta w listopadzie

¹⁹ Dane dla Polski publikowane przez Eurostat nie zostały skorygowane ze względu na rewizję po NSP 2011 i od 3q2012 roku nie są porównywalne z wcześniejszymi publikacjami.

²⁰ Koszty pracy obejmują płacowe i pozapłacowe składniki wynagrodzeń wraz ze składkami oraz podatkami (z pominięciem transferów powiększających wynagrodzenia). Koszty dotyczą sfery rynkowej gospodarki – tzn. z pominięciem usług.

²¹ „EU Employment and Social Situation Quarterly Review March 2013”.

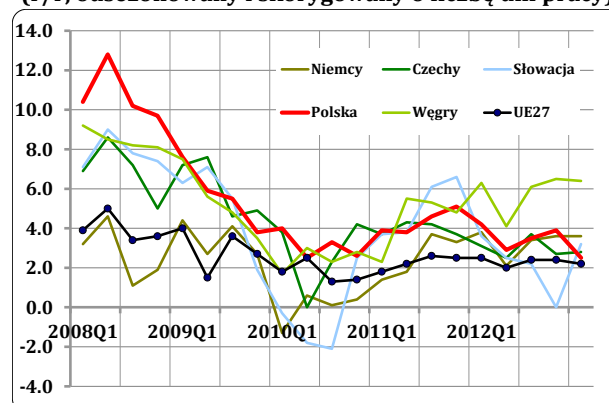
2012 wyniosła -10,1% r/r (wobec -9,2% r/r we wrześniu 2012 i -8,5% r/r w sierpniu 2012).²²

Na tle krajów UE pozytywnie wyróżniają się Stany Zjednoczone, w których stopa bezrobocia stopniowo maleje na skutek wzrostu zatrudnienia (w maju 2013 stopa bezrobocia wyniosła 7,6%).

Kraje regionu Europy Śr.-Wsch. (Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Słowacja, Węgry) są mniej zróżnicowane pod względem sytuacji na rynkach pracy od krajów UE ogółem. Wciąż wysokie bezrobocie utrzymuje się na Słowacji, zwłaszcza wśród osób w wieku 15-24 lata. Dalszemu obniżeniu uległa stopa bezrobocia w Estonii, na Litwie i na Łotwie przy jednoczesnym wzroście zatrudnienia w przypadku Estonii i Łotwy. Najniższe bezrobocie w Europie Środkowej występuje w Czechach (Wykres nr 23).

Dynamika kosztów pracy w sferze rynkowej w krajach regionu Europy Śr.-Wsch. w 4q2012 wzrosła i wciąż była wyższa od przeciętnej dla całej UE (Wykres nr 24). Najwyższa dynamika kosztów pracy występowała na Węgrzech: 6,4% r/r.

Wykres nr 24
Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki
(r/r, odsezonowany i skorygowany o liczbę dni pracy)

Źródło: Eurostat.

²² „EU Employment and Social Situation Quarterly Review March 2013”.

OPRACOWANIE:

Stanisław Cichocki, Katarzyna Saczuk,
Paweł Strzelecki, Joanna Tyrowicz,
Robert Wyszyński,

APROBOWAŁ:

Dyr. Michał Gradzewicz

.....
(Pieczęć i podpis dyrektora biura IE
lub jego zastępcy)

ZATWIERDZIŁ:

Dyr. Jarosław Jakubik

.....
(Pieczęć i podpis dyrektora
lub zastępcy dyrektora IE)

ANEKS: TERMINY I DEFINICJE

Ze względu na złożoność i wieloaspektowość oraz charakter zjawisk analizowanych w ramach rynku pracy, w statystyce wykorzystuje się różne źródła danych, m.in. sprawozdawczość przedsiębiorstw, badania ankietowe czy dane z urzędów pracy. Niestety, relatywnie często zdarza się, że różne zmienne, pochodzących z różnych źródeł, mają takie same nazwy, np. samych podstawowych kategorii osób pracujących można wskazać kilka. Ponadto, każde źródło, ze względu na sposób gromadzenia danych pokazuje tylko fragment interesującego zjawiska. Najczęściej nie można wskazać jednego, najlepszego, szeregu czy źródła danych; dla uzyskania pełnego obrazu konieczne jest połączenie informacji z różnych zbiorów. W odpowiednich sekcjach zestawiane są różne dane ze wskazaniem źródeł wskazując, wszędzie gdzie to możliwe, źródła danych. Poniżej zestawiono najważniejsze informacje o danych wykorzystanych w poszczególnych sekcjach.

Dynamiki roczne oraz dynamiki kwartalne szacowane są zawsze na danych odsezonowanych. Odsezonowanie przeprowadzane jest metodą TRAMO/Seats z uwzględnieniem liczby dni pracujących.

Kontrybucje do zmian szacowane są jako iloczyn udziału danej grupy/zmiennej w populacji w danym kwartale oraz dynamiki (kwartalnej lub rocznej) dla tej grupy/zmiennej.

$$\text{Kontrybucja}_{i,t} = \alpha_{i,t} \bullet \Delta x_{i,t}$$

I. PRACUJĄCY I POPYT NA PRACĘ

Pracujący wg BAEL – liczba pracujących na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności. Pracujący w badaniu to osoba, która w tygodniu poprzedzającym badanie przynajmniej 1 godzinę wykonywała pracę przynoszącą zarobek, miała pracę lecz jej nie wykonywała ze względu na urlop, chorobę itp., lub pomagała nieodpłatnie w rodzinnej działalności gospodarczej. Badanie obejmuje osoby w wieku 15 lat i więcej mieszkające w gospodarstwach domowych przebywające w kraju, lub nieobecne nie dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Pracujący w GN – liczba pracujących w gospodarce narodowej poza gospodarstwami indywidualnymi w rolnictwie i jednostkami budżetowymi prowadzącymi działalność w zakresie obrony narodowej oraz bezpieczeństwa publicznego. Badanie obejmuje osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, prowadzących działalność gospodarczą łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin, wykonujących pracę nakładczą, agentów i zatrudniane przez nich osoby oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Dane kwartalne; stan na koniec okresu sprawozdawczego.

Pracujący w sektorze przedsiębiorstw (SP) – liczba pracujących w sektorze przedsiębiorstw ograniczonym do podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób. Sektor przedsiębiorstw tworzą podmioty których podstawową działalnością jest wytwarzanie wyrobów i usług niefinansowych. Mogą to być osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą z liczbą pracujących powyżej 9 osób, z wyłączeniem rolnictwa. Dane nie obejmują podmiotów prowadzących działalności naukowej, edukacji, administracji publicznej i obrony narodowej oraz opieki zdrowotnej.

Samozatrudnieni (pracujący na własny rachunek) – osoby prowadzące działalność gospodarczą lub właściciele indywidualnych gospodarstw rolnych, czerpiących dochód z pracy w gospodarstwie. Dane na podstawie BAEL.

Wskaźnik rynku pracy (BIEC) – wskaźnik wyprzedzający dla wielkości bezrobocia przygotowywany przez Biuro Inwestycji i Cykli ekonomicznych.

W przeciwieństwie do danych BAEL, dane GUS opisujące liczbę zatrudnionych oraz pracujących w sektorze przedsiębiorstw (SP), jak również w gospodarce narodowej (GN) dotyczą wyłącznie podmiotów zatrudniających powyżej 9 osób tj. bez mikro-podmiotów. Ponadto wyłączają rolników indywidualnych oraz pracujących w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Wg BAEL pracującym jest każda osoba, która w ostatnim tygodniu (licząc od daty wywiadu) przepracowała przynajmniej 1 godzinę, zaś wg GN oraz w SP liczba pracujących przeliczana jest na pełne etaty.

II. PODAŻ PRACY I BEZROBOCIE

Bezrobotni wg BAEL – osoby w wieku 15 lat i więcej nie pracujące w poprzednim tygodniu, ale aktywnie poszukujące pracy i będące w stanie ją podjąć. Do bezrobotnych nie zalicza się kształcących się w systemie szkolnictwa w trybie dziennym. Dane kwartalne.

Bezrobotni zarejestrowani – liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Urzędach Pracy. Dane miesięczne; stan na koniec miesiąca.

Aktywni zawodowo (podaż pracy) – pracujący wg BAEL oraz bezrobotni wg BAEL łącznie. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia wg BAEL – udział bezrobotnych wg BAEL w aktywnych zawodowo. Dane kwartalne.

Stopa bezrobocia rejestrowanego – udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo. Cywilna ludność aktywna zawodowo to, prawdopodobnie, łącznie bezrobotni zarejestrowani oraz pracujący na podstawie sprawozdawczości przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Populacja BAEL (populacja ogółem) – populacja osób w wieku 15 lat i więcej będących członkami gospodarstw domowych, przebywających w gospodarstwach w Polsce lub nieobecnych nie dłużej niż 3 miesiące. W praktyce jest to populacja Polski, pomniejszona o dzieci oraz osoby zamieszkujące w gospodarstwach zbiorowych (hotele pracownicze, internaty, siły zbrojne, itp.) lub w systemie skoszarowanym oraz osoby przebywające za granicą dłużej niż 3 miesiące. Dane kwartalne.

Aktywność zawodowa (współczynnik aktywności zawodowej) – udział aktywnych zawodowo w populacji BAEL. Dane kwartalne.

Wskaźnik zatrudnienia – udział pracujących wg BAEL w populacji BAEL.

III. PRZEPŁYWY NA RYNKU PRACY I DOPASOWANIA STRUKTURALNE

Dane o kwartalnych przepływach na rynku pracy pochodzą z BAEL. Przepływy pomiędzy stanami na rynku pracy oparte są na obserwacjach statusu na rynku pracy tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach. Osoby, które w kwartale poprzednim pracowały, a w bieżącym były bezrobotne doświadczyły przepływu z zatrudnienia do bezrobocia (E->U). Analogicznie, osoby, które w kwartale poprzednim były bezrobotne, a w bieżącym pracowały doświadczyły przepływu z bezrobocia do zatrudnienia (U->E). Ze względu na metodologię oraz wykruszenie się panelu, dane te odbiegają od danych makro reprezentatywnych dla całej populacji. Dla zachowania spójności danych o przepływach pochodzących z obserwacji tych samych osób w dwóch kolejnych kwartałach w ankiecie BAEL z publikowanymi przez GUS danymi zagregowanymi, w których wyniki są ważone, użyty został algorytm iteracyjny (*Iterative Proportional Fitting*).

IV. WYNAGRODZENIA I KOSZTY PRACY

Przeciętne wynagrodzenia w GN – przeciętne miesięczne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w gospodarce narodowej, Dane kwartalne.

Przeciętne wynagrodzenia w SP – przeciętne wynagrodzenia nominalne brutto przypadające na jednego zatrudnionego (tj. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) w sektorze przedsiębiorstw. Dane miesięczne.

Dynamika wynagrodzeń w GN w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w GN oraz kwartalnego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane kwartalne.

Dynamika wynagrodzeń w SP w ujęciu realnym – iloraz wskaźnika przeciętnego wynagrodzenia w SP oraz miesięcznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych (CPI). Dane miesięczne.

ULC (pracujący BAEL; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn pracujących wg BAEL oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.

- ULC (zatrudnieni GN; jednostkowe koszty pracy) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie realnego PKB. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w całej gospodarce. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w GN oraz przeciętnego wynagrodzenia w GN. Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – przemysł – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w przemyśle. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w przemyśle (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w przemyśle (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w przemyśle. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – budownictwo – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w budownictwie. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w budownictwie (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w budownictwie (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w budownictwie. Dane kwartalne.
- ULC (WDB, GN) – usługi rynkowe – dynamika kosztów pracy przypadających na jednostkę produktu w usługach rynkowych. Koszty pracy oszacowane jako iloczyn zatrudnionych w usługach rynkowych (dane spójne z zatrudnieniem w GN) oraz przeciętnego wynagrodzenia w usługach rynkowych (dane spójne z GN). Wolumen produkcji na podstawie wartości dodanej brutto w usługach rynkowych. Dane kwartalne.

V. POLSKA NA TŁE WYBRANYCH KRAJÓW

- Zharmonizowana stopa bezrobocia – Dane miesięczne zharmonizowanej stopy bezrobocia używanej w porównaniach międzynarodowych oparte są na odsezonowanych danych kwartalnych krajowych badań wg Labour Force Survey (LFS; polskim odpowiednikiem LFS jest BAEL). Podstawą oszacowania jest LFS; dane są jednak korygowane aby były w pełni spójne w czasie (oryginalne dane nie są, ze względu na wprowadzane dość liczne zmiany w LFS w kolejnych latach). Dane rejestrowe wykorzystywane są pomocniczo do uzyskania miesięcznych dynamik stopy bezrobocia pochodzącej z LFS. Dane miesięczne, porównywalne między krajami. Jeśli ukazujące się z opóźnieniem dane LFS wskazują na tendencje odmienne od danych rejestrowych, EUROSTAT rewiduje publikację..
- Indeks kosztów pracy dla sfery rynkowej gospodarki – indeks całkowitych kosztów pracy ponoszonych przez pracodawców (zawierający zarówno koszty płacowe, jak i pozapłacowe, ale bez kosztów rekrutacji i zwalniania) w przeliczeniu na godzinę pracy. Dotyczy sfery rynkowej gospodarki (ang. Business Economy) tj. wszystkich gałęzi gospodarki oprócz rolnictwa, łowiectwa, leśnictwa, ochrony zdrowia, edukacji i administracji publicznej (wg NACE Rev. 2). Dane kwartalne, odsezonowane, skorygowane o efekty kalendarzowe.